

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Barbora Slezáčková

Děti a folklor na Slovácku

Olomouc 2023

vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Aleny Jůvové, Ph.D. s využitím pouze citované literatury a dalších zdrojů řádně uvedených v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 19.06.2023

Barbora Slezáčková

Poděkování

Nejprve bych chtěla poděkovat PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za vstřícný přístup, odborné vedení a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Velké díky patří i mým respondentům za jejich čas a ochotu, které věnovali rozhovorům, a v neposlední řadě také mé rodině a příteli za podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	7
1.1 Volný čas	7
1.2 Mladší školní věk	8
1.3 Slovácko	9
1.4 Geografie a etnografie Slovácka	10
1.5 Slovácký folklor	11
1.6 Kroje	12
1.7 Tradice	14
1.7.1 Zimní období	16
1.7.2 Jarní období	17
1.7.3 Letní období	18
1.7.4 Podzimní období	18
1.8 Folklorní soubory	18
1.8.1 Slovácký soubor Kyjov	19
1.8.2 Kyjovánek	20
1.8.3 Dětský folklorní kroužek Rosenka	20
1.8.4 Slovácký soubor Lúčka	21
1.8.5 Krušpánek	21
1.8.6 Dětský folklorní soubor Duběnka	21
1.8.7 Folklorní soubor Pomněnka	22
1.8.8 Cimbálová muzika Jury Petrů	22
1.8.9 Dětská cimbálová muzika Duvaj	22
1.9 Současná podoba tradic na Slovácku	23
1.9.1 Hody	23
1.9.2 Dožínky	24
1.9.3 Jízda Králů	25
1.9.4 Vinobraní	26
1.9.5 Masopust	27
2 Praktická část	29
2.1 Metodologie výzkumu	29

2.2	Kvalitativní výzkum	31
2.3	Postup výzkumu.....	32
2.4	Průběh rozhovoru.....	33
2.5	Analýza rozhovorů.....	33
2.5.1	Kategorie 1: Folklor mi dává radost	34
2.5.2	Kategorie 2: V pohodě to všechno zvládám	36
2.5.3	Kategorie 3: Je to důležité	37
2.5.4	Kategorie 4: Rodina mě hodně podporuje	38
2.5.5	Kategorie 5: Nejraději bych tam chtěl být furt	40
2.5.6	Kategorie 6: Když jsem byla ještě ve školce	41
2.6	Zhodnocení analytické části a diskuse	42
	Závěr	44
	Seznam použité literatury	45
	Seznam příloh	48

Úvod

Pocházím z malé obce na samém jihu Moravy. V těchto malých vesničkách není mnoho příležitostí, jak trávit volný čas. Jednou z možností, která se nabízí, je v této lokalitě hojně rozšířený folklor a aktivity s ním spojené. Už jako malá jsem vnímala folklor všude kolem sebe, a proto netrvalo dlouho a začala jsem se zapojovat do činností spojených s folklorem. Ostatně k folkloru má blízko celá moje rodina, která k němu má podobně vřelý vztah jako já. Dodnes ráda chodím v kroji na folklorní akce, kde často s přáteli i rodinou tancujeme a zpíváme za doprovodu tradiční slovácké muziky. Láska k folkloru pro mě tedy byla hlavním hlediskem při výběru tématu bakalářské práce, ve které jsem díky tomu mohla popisovat mnoho věcí z vlastní zkušenosti a lépe tak nahlédnout do jádra zvoleného tématu.

Hlavním cílem práce je zjistit, jak folklor ovlivňuje děti a mládež na Slovácku. Dále pak jak ovlivňuje trávení jejich volného času, co jim přináší nebo případně i bere navštěvování folklorních kroužků a volnočasových aktivit spojených s folklorem. Jedním z cílů je také zjistit, jak tyto aktivity vnímá jejich nejbližší okolí. Předpokládám, že názory se budou lišit u mladší a starší generace lidí. Dalším z cílů je samozřejmě zjištění, jak celou situaci vnímají samy děti, které se folklorních volnočasových aktivit účastní. Jestli to dělají dobrovolně a se zájmem, nebo například jen kvůli vlivu okolí.

Vedlejším cílem je pak charakteristika kulturního života na Slovácku, který je folklorem nepochybně velmi ovlivněn. Seznámení se s jednotlivými tradicemi a zvyky na Slovácku, které se zde stále dodržují a s jednotlivými variacemi místních zvyků, aktivit a krojů.

Práce je tradičně rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá převážně výše uvedenými vedlejšími cíli a snaží se nám přiblížit Slovácko, jeho charakteristické znaky a zdejší způsob života. Praktická část se zabývá výzkumem, který jsem provedla metodou polostrukturovaného rozhovoru realizovaného s cílovou skupinou respondentů. Těmi jsou děti ve věku od 8 do 13 let, tedy v mladším školním věku.

1 Teoretická část

1.1 Volný čas

V dnešní době je téma volného času dětí a mladistvých stále více rozebíráno, a to obzvláště v souvislosti s pasivitou dětí, nadměrným sledováním televize, časem tráveným u počítače, ale také v souvislosti s obezitou a nezdravým životním stylem. S těmito problémy jsou spojena jak zdravotní, tak sociálně patologické jevy, a to i přes to, že můžeme mít pocit, že jsou děti chráněny, protože je máme pod neustálým dozorem.

Volný čas není definován zcela jednoznačně a setkáváme se tak s několika definicemi. Nejvíce mě zaujalo tzv. negativní a pozitivní vymezení volného času.

- Negativní vymezení se snaží vymezit volný čas z doby trvání celého dne. Snaží se rozlišovat volný čas a mimopracovní dobou. Volný čas je tedy zbývající doba celkového denního průběhu, která zůstala po studijním nebo pracovním čase, úkolech a uspokojení fyziologických potřeb.
- Pozitivní vymezení se zaměřuje na náplň volného času. S volným časem spojuje časové aspekty (volný čas – pracovní doba) a obsahové aspekty (volný čas – svoboda, volnost v jednání). Volný čas charakterizuje jako časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž jedinec může nezávisle na jakýchkoliv povinnostech svobodně realizovat a dělat to, k čemuž ho nikdo nenutí a není k tomu také podvědomě nucen (Vážanský, 1994, s. 11).

Z kvantitativního hlediska je volný čas definován jako časový úsek, kterým může člověk manipulovat podle svého uvážení a svých zájmů. Volný čas poskytuje nejen odpočinek, zábavu a kompenzaci jednostranných učebních činností, ale také příležitosti k:

- k poznání různých činností a oblastí života společnosti,
- k formování vědomostí, dovedností a schopností nebo zájmů,
- učení se trávit volný čas ve prospěch duševního a tělesného zdraví,
- k obohacení vnitřního života a rozvoji osobnosti

K uskutečnění těchto příležitostí je potřeba nejen pozitivní hodnocení zájmových činností, ale i pozitivní vzor trávení volného času z nejbližšího společenského prostředí. Zkrátka je potřeba, aby dítě danou aktivitu vidělo běžně i ve svém okolí (např. jeden z rodičů se pravidelně věnuje sportovní aktivitě, působí v místním spolku, vede zájmový kroužek apod.). Je také důležité, aby bylo dítě v dané aktivitě podporováno a oceňováno (Hájek, Pávková, 2008, s. 8).

Volnočasové aktivity mají tedy pozitivní vliv na vývoj dětí a dospívajících a také na jejich další život. Volnočasové aktivity mají v denní aktivitě každého člověka své nezastupitelné místo a u dětí navíc může sport a hry působit jako nenásilný výchovný a relaxační prostředek. Z hlediska naplňování psychických potřeb dítěte je aktivní trávení volného času velmi významné. V bezpečném prostředí aktivity, která dětem jde a baví je, se dítě cítí jistě. Zároveň v takovém prostředí posiluje svou sebeúctu, je přijímáno ostatními v celé své hodnotě a může se realizovat (Pávková, 2001).

1.2 Mladší školní věk

Jako mladší školní věk zpravidla označujeme období od 6–7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11–12 let, kdy se objevují první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy. Prakticky se jedná o období prvního stupně základní školy. Někdy se mluví prostě jen o školním věku, ale povinná školní docházka trvá ještě i v období pubescence, které tak můžeme nazývat starším školním věkem. Škola skutečně poznamenává rozhodujícím způsobem toto období, zatímco u pubescenta se začínají prosazovat výrazně jiné mimoškolní vlivy. Proto se zvolené označení i věkové vymezení, ač je vždy poněkud libovolné, zdá výhodnější než jiné názvy v literatuře uváděné (střední dětství, pozdní dětství, prepubescence apod.) (Jungwirthová, 2013).

V tomto období procházejí děti řadou fyziologických změn. Zpomalí se růst do výšky a jejich tělo začíná více nabývat na objemu. V tomto věku je pro děti velmi důležitý pohyb a pohybové aktivity, které si dokáží velmi užívat. Je však nežádoucí jejich těla jednostranně přetěžovat, protože potom může docházet k fyzickým deformacím. Mnoho problémů s pohybovým aparátem, které se projeví až v dospělosti, mají svůj původ právě v tomto období. Další významnou fyzickou změnou je vypadávaní mléčného chrupu, při kterém se výrazněji mění rysy jejich obličeje a ten nabírá rysy pozdější dospělé tváře.

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí, že po psychické stránce se u dětí rozvíjí analytické myšlení, začínají logicky uvažovat, učí se číst psát a počítat. Zvyšuje se u nich schopnost samostatnosti a na rozdíl od předškoláků motivovaných okamžitým uspokojením jejich přání jsou schopni ovládat impulzivní chování a přijmout úkol jako takový, jako povinnost, kterou je třeba dokončit. Někdy mluvíme o tzv. naivním realizmu, kdy dítě přijímá, co je mu předkládáno od přímých autorit, tedy především od rodičů a pedagogů. Je to prakticky poslední možnost, jak dítě vhodně formovat a ovlivňovat jejich postoje. Později přichází období dospívání, sebehledání a vyhraňování vlastního názoru, tedy období tzv. kritického realismu.

V dnešní době je velkým problémem nadměrné zatěžování dětí povinnostmi mimo domov. Po náročném dni ve škole a všech kroužcích se vracejí domů, navíc s vidinou domácích úkolů. Prvotní nadšení prvňáků při nástupu do školy tak často rychle vyprchá kvůli příliš mnoha úkolům, pokynům a sedavým aktivitám. Děti to od školy odrazuje a nabudou dojem, že vyučování vlastně nesouvisí s reálným fungováním světa, ale zahrnuje jenom zbytečné biflování a učení definic a pojmů. Rodiče se dětem pak snaží od tohoto tlaku ulevit na domácích pracích. Právě zde pak vznikají obtížné situace zlenivělých dospívajících, kteří považují tyto práce za nutné zlo, ale o to větší mívají nároky. Je však velmi důležité, aby si v tomto věku vytvořili pozitivní vztah k práci a plnění úkolů, které nemusejí být nezbytně příjemné a přinášet okamžité uspokojení potřeb. Když je vhodně motivujeme a využijeme jejich přirozené nadšení, budou ještě sami rády vykonávat domácí práce a se vším nám pomohou (Šance dětem, 2023).

Myslím si, že při pohledu na tuto životní etapu může někdo nabýt dojmu, že je to období vcelku nezajímavé, ve kterém se toho s osobností dítěte tolik neděje. Změny se nezdají tak převratné jako v útlém a předškolním věku ani tak bouřlivé jako v následujícím období dospívání. Psychoanalýza skutečně tento věk označila jako období „latence“ – tedy jako nepřilísného projevování se. Je však velmi důležité pro osvojení základů zdravého životního stylu a vymezení rovnováhy mezi povinnostmi a odpočinkem. Tím pomáháme v prevenci jednostrannosti a zachováme v nich životní smysl. Jejich vývoj tak může plynule pokračovat. Tato emoční vyrovnanost a schopnost soustředit se pak vezme za své v následujícím období dospívání.

1.3 Slovácko

Na Slovácku jsem se narodila, vyrůstala a prožila jsem zde prakticky celý svůj život. Je se mnou neodmyslitelně spjata a bude mít navždy místo v mém srdci. Nejen proto si myslím, že patří k nejpozoruhodnějším regionům České republiky. Nikde jinde se nepotkáte s takovou folklorní rozmanitostí krojů, písní a slavností. Právě pro světovou jedinečnost jsou slovácká Jízda králů a slovácký mužský skočný tanec Verbuňk zapsány na Seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO. Slovácko nabízí i pozoruhodné spojení významných poutních míst, archeologických nalezišť, památek a staveb lidové architektury (Ševela, 2003). Krásy přírody Chřibů i orchidejových luk Bílých Karpat dostane každého. Slovácko je také krajem vodní turistiky a cykloturistiky, je krajem vína a kolébkou desítky jeho nových odrůd. Jedinečná pestrost Slovácka a rozmanitost vůní slováckých vín ve spojení se slováckou pohostinností je zážitek na celý život (Marek, 2016).

1.4 Geografie a etnografie Slovácka

Jedná se o národopisnou oblast na jihovýchodě Moravy bez dominantního urbanistického střediska, která byla v minulosti centrem Velkomoravské říše. Území Slovácka se rozkládá mezi státní hranicí tvořenou řekami Dyje a Morava (tvoří hranice s Rakouskem a Slovenskem), okrajem Vizovické vrchoviny na severovýchodě, Středomoravskými Karpaty na severozápadě a Bílými Karpaty na jihovýchodě. Centrem celé této geografické oblasti je Dolnomoravský úval. Za součást Slovácka jsou považovány také oblasti přesahující do příhraniční oblasti dnešního Slovenska (tzv. uherské Slovácko) a historicky k němu patří také některá území v dnešním Rakousku (germanizované obce jako např. Cáhnov, dnešní Hohenau an der March). Celková rozloha území se pohybuje mezi 2 500 a 3 000 km² se zhruba 450 tisíci obyvatel. Tyto údaje jsou však pouhým odhadem, protože Slovácko není nijak administrativně definováno.

Největšími městy jsou Uherské Hradiště, které je tradičně považováno za centrum této oblasti, a zhruba stejné velikosti dosahují také města Hodonín a Břeclav. Podobně velký je také Zlín, nacházející se na trojmezí Slovácka, Hanácka a Valašska. O něco menšími městy jsou pak Kyjov, Uherský Brod, Otrokovice, Veselí nad Moravou, nebo také Strážnice a Bzenec, které jsou zároveň významnými kulturními středisky Slovácka.

Jak uvádí Jančář (2000), etnografické vymezení Slovácka, které bylo dokončeno teprve ve 20. století, bylo podloženo zejména analýzou místně používaného dialektu spjatého zejména se slovenštinou a staročeštinou. Čím blíže ke slovenským hranicím, tím více v dialektu převažuje uherský vliv. Za přirozenou vnitřní hranici dialektu lze považovat řeku Moravu, která je zároveň historickou hranicí nárazníkového pásma oddělujícího v oblasti Bílých Karpat Moravu od Uher, které mají v mnoha ohledech odlišný historický vývoj od zbytku Moravy. Oblast slováckého dialektu se po roce 1945 mírně rozšířila západním směrem, od řeky Dyje do Pavlovských vrchů, když toto území po odsunu Němců osídlili z velké části obyvatelé z blízkého slováckého okolí.

Obyvatelé Slovácka jsou nazýváni moravští Slováci. V částech s převažujícím vlivem Hané (na severovýchodě) pak slovenští Hanáci, eventuálně Zálesáci či Zálešáci (oblast se silným valašským vlivem). Jazyková identita obyvatel Slovácka se však postupně vytrácí. Od konce 20. století stále více splývá s identitou ostatních Moravanů a Čechů. Původní řeč i díky vzdělávání ve spisovné češtině a vlivu médií postupně ztrácí původní dialektickou formu a sbli-

žuje se se spisovným jazykem. Tento jev je typický zejména ve městských aglomeracích Slovácka, které se již jazykově jen málo podobají původnímu slováckému prostředí (Folklor a tradice, 2019).

1.5 Slovácký folklor

„Definice folklorismu zní: přenášení jevů lidové kultury z původního života do jiného kontextu, často s novými funkcemi“ (Folklorista, 2020). Lidová kultura se dotýká prakticky všech aspektů života a jeho oblastí. A všechny tyto prvky tak lze také začlenit do folklorní tvorby. Do folklorismu řadíme jak využívání lidových písní, hudby, tanců, slovesných projevů nebo obřadního folkloru, ale také využívání krojů u folklorních souborů nebo činností, uplatnění lidových výtvarných prvků v nepůvodním prostředí, inspirace v architektuře, malířství, sochařství atd.

Dnešní folklor je inspirován životem našich předků, jejich každodenními činnostmi, zvyky a obyčeji. Ve 20. století se začaly ve městech zakládat tzv. slovácké krúžky. V nich folklorní nadšenci zpracovávali lidové písně a tance na základě sběrů Leoše Janáčka, Františka Bartoše, Františka Sušila a dalších. Už jen sběratelé moravských lidových písní, ze kterých folklorní hnutí vycházelo, by si zasloužili samostatné povídání. Alespoň za zmínku mezi jinými stojí František Sušil (1804 – 1868), František Bartoš (1837 – 1908), Josef Černík (1880 – 1969), Jan Poláček (1896 – 1968) Nebo významná sběratelka lidových tanců Zdena Jelínková (1920 – 2005) (Folklorista.cz, 2020).

Po 2. světové válce nastaly konečně vhodnější podmínky a došlo k hromadnému zakládání národopisných souborů. Z nich se pak od padesátých let vytvořila základna pro státem podporovaný folklorismus. Počet lidových muzik a souborů v regionech vzrostl během pár desetiletí od války několikanásobně. V roce 1946 byl založen také Strážnický folklorní festival, který je dnes celosvětově známý. Mezi nejvýznamnější osobnosti poválečné folklorní renesance patřili Jura Petřů z Kyjova, Slávek Volavý ze Strážnice nebo Jaroslav Staněk z Uherského Hradiště. V padesátých letech pak folklor podlehl propagandě a vznikly umělé lidovky v lepším případě o traktoristech a kombajnerech, v případě horším o Stalinovi s Gottwaldem. Ve městech jsou stále zakládány národopisné soubory (Pořana 1949, Hradišťan 1950, Olšava 1951, Bartošův soubor 1952, Břeclavan 1954) (Ševela, 2003).

Od šedesátých let začíná být činnost souborů více organizovaná. Vznikají soutěžní přehlídky, je prováděna klasifikace muzik i souborů podle hodnocení jejich umělecké úrovně

odbornými komisemi. Vznikají folklorní soubory i na vesnicích a v menších městech (Danaj 1959, Malé Zálesí 1963, Velička 1968, Kašava 1971, Rozmarýn 1972). V sedmdesátých letech se prosazuje Moravanka (1971), dechovka z profesionálních muzikantů a filharmoniků, která výrazně změnila vnímání lidové písně. Zjednodušila harmonie a celkově zrychlila tempo písní, aby se více zamlouvaly vkusu obecnstva (Ševela, 2003).

Často jedinými povolenými hromadnými akcemi za socialismu byly folklorní festivaly, a jednou z mála možností, jak legálně vycestovat na západ, byl souborový zájezd. Významnou postavou v této době byl Dr. Karel Pavlišťík, tanečník Armádního uměleckého souboru a umělecký vedoucí souboru Vonice. Během Pražského jara podepsal Dva tisíce slov, za což během normalizace dostal zákaz veřejného působení. Později se i tak podílel na choreografii mnoha souborům jak např. Hradišťan, Olšava, Rusava, Rozmarýn, nebo i Kašava, kde byl později i uměleckým vedoucím. Byl také programovým tajemníkem folklorního festivalu ve Strážnici a měl výrazný vliv na dnešní podobu tohoto festivalu. Mimo jiné se prosadil obnovení soutěže v lidovém tanci Verbuňk (Blahůšek a kol., 2006).

Po roce 1989 stát omezil podporu folklorních hnutí a logicky se tak muselo změnit mnoho věcí. Byly zrušeny celorepublikové přehlídky a folklor přestal být vidět i v televizi. Lidé na jednu měli možnost se věnovat jiným zábavám a činnostem spojeným s nástupem konzumu a svobodného podnikání. Některé soubory zažily v této době útlum nebo přestaly existovat úplně. Některé ale naopak i vznikly (Púčik 1991, FS Buchlovice 1991) (Folklorista.cz, 2020).

Jak zmiňuji již v úvodu, v současnosti zahrnuje folklor (resp. folklorismus) širokou škálu uměleckých projevů, cimbálové muziky i dechovky, dědinských i městských folklorních skupin, ale i útvarů jako VUS Ondráš či Hradišťan, které se v poslední době folklorem už jen inspirují. V posledních letech zaznamenávají rozvoj mužské a ženské pěvecké sbory, často složené z bývalých souborových tanečníků.

1.6 Kroje

Stále živou součástí dnešního života na Slovácku je lidový kroj. V minulosti se jednalo o tradiční oděv, který vedle praktické funkce naplňoval rovněž význam stavovský, estetický, sváteční, obřadní apod. Během svého historického vývoje lze zaznamenat regionální a lokální krojové odlišnosti. Jak všemožnou variabilitu druhů a typů, tak i věk a sociální stav jejich nositelů, nebo bohatost či naopak chudobu daného subregionu. Dnes převažuje tradice, která se stala především na Slovácku jedním z fenoménů lokálního společenského a kulturního života.

Do dnešní doby přetrvává i regionální funkce kroje, která odlišuje jejich nositele podle místa bydliště. Jsou rozpoznatelné podle jejich barevnosti, střihu, délky, tvarů šátků, výzdoby, pokrývek hlavy apod. (Hrdoušek a kol., 2010). Lidový kroj lze charakterizovat jako oděv typický pro určitou národopisnou oblast a dobu. Zjednodušeně řečeno se jedná o tradiční oděv venkovských obyvatel na našem území. Vyvíjel se a pozvolna měnil se v průběhu staletí. Jak tomu již bývá, čím dále do historie zajdeme, tím méně známe konkrétních informací. Podrobně kroj popisovat a hodnotit jeho vývoj lze prakticky až od druhé poloviny 18. století. V té době se mu začíná věnovat větší pozornost a zachycují jej i první malířské kolekce. V 19. století se přidává zájem vzdělanější společnosti a lidových badatelů. Vznikají první muzea a lidové kroje (zejména jejich slavnostní typy) se stávají cennými sbírkovými artikly. Po vynálezu fotografie a vytvoření sítě muzeí představuje kroj, jako jedna z hlavních dominant lidové kultury, přední objekt sběratelského zájmu a my tak i dnes můžeme poměrně přesně popsat jeho vývoj a typy v jednotlivých národopisných regionech v 19. a 20. století. Lidový kroj je vlastně jakýsi živý organismus, který se přizpůsobuje současné situaci (Jančář, 2000).

Vždy si uchovával staré a užitím ověřené vyhovující prvky a přenášel je ve více či méně pozměněné formě do dalších generací. Zřejmý vliv měly i dobové styly a slohy (renesance, baroko, klasicismus, biedermaier), i když si móda ke kroji razila cestu velmi pozvolna a obtížně. Napříč tomu se stylová čistota kroje vždy střežila. Většinou některou obecně respektovanou osobou přímo v obci nebo okolí (známá krojová švadlena či vyšíváčka, žena, k níž si ostatní chodily pro radu a vázala jim složité šátky apod.). Novinky v oblečení se tady prosazovaly mnohem pomaleji než v městském prostředí. Mnohdy to chtělo poměrně velkou dávku odvahy, aby se nový nápad nebo trend nejen prosadil, ale aby se také jeho nositel či nositelka nestali terčem pomluv (Folklor a tradice, 2019). Kroje, lišící se region od regionu, odrážejí životní podmínky a charakter v dané oblasti. Je tedy logické, že jinak vypadá na bohaté úrodné Hané, a jinak v chudých podhorských oblastech. Všude se však shodně dělí do určitých kategorií. Podle užitné funkce pak dělíme kroj na pracovní a všední, sváteční a obřadní. Dále na kroj ženský, mužský a dětský a podle rodinného stavu i na kroje pro svobodné a osoby manželském stavu. Nesmíme zapomínat ani na různé sociální postavení jednotlivých nositelů lidového oděvu v rámci obce, které se projevilo především v bohatosti a nákladnosti svátečního kroje (Večerková, 2015).

V druhé polovině 19. století zapříčinili zejména masový nástup textilní konfekce a stále větší nabídka dostupných a levnějších látek (oproti doma tradičně zhotovovaným) postupné odkládání lidového oděvu. Rozvoj průmyslu a možnost výdělků ve městech a v továrnách

zapříčinil, že muži odmítali pro tuto práci nevhodné krojové oblečení. Někdy se k němu však stále vraceli alespoň ve sváteční dny. Ženy tradiční oděv sice začaly odkládat o něco později, ale do 20. století se ve větší míře udržel pouze v jižních Čechách a na jihovýchodní Moravě (Folklor a tradice, 2019).

1.7 Tradice

Každodenní tvrdá a vyčerpávající práce je odměněna uvolněním a zábavou ve chvílích svátečních. V průběhu celého roku tedy nastávají významné dny, ke kterým se pojí zvyky, z nichž mnohé mají své kořeny ještě v době předkřesťanské. Výroční zvyky se odvíjejí v souladu s církevním kalendářem od Nového roku přes Tři krále, masopust, ostatky neboli fašank, Velikonoce, Boží tělo, hody, občůzky Mikuláš až po zvyky vánoční. Tyto zvyky můžeme rozlišovat také jako rodinné a výroční. Do zvyků rodinných řadíme svatbu, křtiny a pohřeb. Oslava narození postupem času nabyla dvou podob, kdy mladší z nich je hromadné vítání nových občánků oficiálními představiteli obce, starší jsou pak církevní křtiny, tzv. krstinky. Svatba i pohřeb jsou i dnes události, kterých se účastní větší část vesnice, i když třeba jen v roli diváků (Marek, 2016).

Jedním z nejvýznamnějších svátků jsou hody, kdy je zapojena opravdu celá obec. Historie této slavnosti sahá hluboko do minulosti a její obdoby lze vystopovat už v předkřesťanské kultuře u všech evropských etnik. Nejstarší zmínku v českém prostředí lze zaznamenat v přemyslovských legendách, ve kterých se líčí, jak Boleslav pozval svého bratra knížete Václava na posvěcení chrámu. Odtud pochází i český název pro tuto výroční slavnost, a tedy posvícení. Na Moravě je běžný termín hody, který sám o sobě naznačuje, že jde o svátek, při kterém se konzumuje velké množství jídla a pití, zkrátka hoduje se. Příprava na hody začíná dlouho před nimi nákupem a přípravou oděvních součástí, velkým úklidem nejen v domě, ale i v obci, pečením, vařením a přípravou mnoha druhů cukroví a hodových koláčků. Chlapci musí zajet do lesa, vybrat vhodné borovice, pokácet je, oloupat z nich kůru a sestavit z nich jednu vysokou máj. Na vrchol máje se podle místních zvyklostí věší různé ozdoby. Obvykle je na něm prapor, který připravila stárkova frajířka. Stárek a stárka se říká představitelům mládeže, jejichž počet se pohybuje od dvou do čtyř a jsou voleni chasou na jeden rok. Po tu dobu jsou povinni organizovat taneční zábavy a zajišťovat na ně muzikanty a vyplácet je. Stárci také reprezentují svou vesnici na muzikách v okolních obcích. Podlužácké stárky poznáte podle tzv. stárkovského práva předků, což je trs pestrobarevných stužek upevněných na krátkém dřívku.

Tento výsostný znak stárkovství dnes chlapci nosí většinou zastrčený v holínce. Stárci v některých hanácko-slováckých obcích se od ostatních chlapců liší jen drobnými detaily v oblečení. V sobotu se za přihlížení mnoha diváků vztyčí máj a hody mohou začít. V neděli se mládež se vyšňoří do svátečních krojů a po duchovním požehnání následuje průvod obcí, kdy chasa jde nejdřív vyzvednout s muzikou stárka i stárku k nim domů. Následně jde celý průvod pro povolení hodovat ke starostovi na obecní úřad. Pokud jim starosti povolení udělí, zamíří chasa do místního kostela, aby bylo celé povolení zpečetěno od Boha. Poté již následuje taneční zábava s cimbálovou muzikou, spoustou dobrého jídla i pití a hlavně tance (Slovácký deník, 2014).

K muzice přijíždějí i přespolní chlapci. Ať už na vozech se slavnostně kširovanými koňmi, na kolech, nebo třeba jen pěšky. Když stárci zaslechnou jejich zpěv, pokynou muzikantům, aby zahráli pochod. Za jeho zvuku přespolní chlapci třikrát obejdou máj, pak seskáčou z vozu a jsou přivítáni domácími stárky. Následně si mohou zazpívat verbuňkovou píseň a zacifrovat si. Tancovat však mohou nejdříve tehdy, až jim místní chlapci přivedou tanečnice. To vše se odehrává pod dohledem tzv. sudné stolice, jak se říká přihlížejícím ženám, jejichž přísnému úsudku je podrobena oblečení i chování hodových účastníků. Hodová neděle tedy bývá vyhrazena především přespolním, kteří se sjíždějí z celého širokého okolí, protože chlapci si návštěvy oplácejí. Neoplatit hodovou návštěvu bylo považováno za nezdvořilé a často znamenalo vyhlášení nepřátelství (Mudříková, 2021).

Domáci si pořádně zatancují teprve v pondělí a v úterý. Pondělí poskytne příležitost ženatým mužům neboli mužákům, kteří mají hned několik po sobě následujících tanečních sál. V úterý bývají tzv. babské hody, kdy se na některých vesnicích děvčata obléknou do chlapeckých krojů a ujímají se řízení hodů. Mládenci se převléknou do podoby maškar, v nichž sehrávají zábavné scénky. V tento den bývá nálada velmi veselá a uvolněná.

Právě o hodech nastává ideální příležitost pozorovat staré lidové tance. V oblasti Podluží jsou jimi individuální chlapecký tanec zvaný Verbuňk a párový tanec Vrtěná. V hanácko-slováckých obcích je vedle Verbuňku častá velmi obřadní Zavádka, tančená pouze o hodech. Tradiční hudební doprovod sestávající z gajdoše (dudáka) a dvou houslistů byl již koncem 19. století vystřídán dechovkou. Ale i ta si za tu dobu prošla řadou proměn, aby mohla hlasitěji a slavnostněji ohlašovat, že jsou v obci hody (Blahůšek a kol., 2006).

Další významnou a bohužel už ne příliš rozšířenou tradicí na Slovácku je Masopust. Zvyky v průběhu kalendářního roku se nesou v rozdílném duchu. Masopust neboli fašank je rozverný a nevázaný, provoněný koblihami, slaninou a pálenkou nutnou pro zahřátí při celodenním obchůzce v mrazivém vzduchu. Boží tělo je slavností klidnou, důstojnou, plnou

zbožného zpěvu povznášejícího mysl, obřadních krojů a něžných květin. Mikuláš je předzvěstí toužebně očekávaných Vánoc a dětem přináší radost a překvapení (Jeřábek, 2007).

Každý rok vidím v některých obcích na kyjovském Slovácku na chodnicích tradiční ornamenty vysypávané z písku smíchaného s moukou. Dřív obyvatelé originálně zdobili cesty před každou nedělní mší. Dnes provázejí hody, svatby nebo třeba folklórní slavnosti. Slovácké ornamenty zdobí při zvláštních příležitostech chodníky v Hovoranech nebo Ježově. Ale nejvýraznějším nositelem zvyku jsou rozhodně Šardice na Hodonínsku. Místní maléřečky zdobí chodníky a okraje silnic sněhobílým ornamentem při hodech, svatbách, významných svátcích i vinařských a folklórních akcích. O dávnou tradici dnes v Šardicích pečuje několik žen a vypadá to, že se malování pískem nadějně rozmáhá. Narozdíl od jiných folklórních zvyků to není odborná práce. O zachování a pokračování tradice se starají sami obyvatelé. Starší učí mladší a pro vysypávané ornamenty získali dokonce děti v místní škole.

Četné slovácké zvyky jsou neodmyslitelně spojeny s vinařskou kulturou. Práce ani život vinaře se neobešel bez zpěvu, vyprávění, přísloví a pranostik, ani bez každoročních slavností. V průběhu celého roku se odehrávají malé obřady, které mají zabezpečit ochranu vinohradů a zajistit množství a kvalitu vína. K nejvýznamnějším tradicím tohoto druhu patří tzv. zarážení hory (nář. zarážání). Jedná se o obřadní uzavírání vinohradů před sklizní v době dozrávání hroznů, spojené s předčítáním horenských práv. Děje se tak od poloviny srpna do poloviny září a také následuje slavnost vinobraní spojená s taneční zábavou (Blahůšek a kol., 2006).

Rozvíjení folklórního bohatství a udržování krojů podporují také národopisné festivaly, z nichž největšího věhlasu dosáhly slavnosti Podluží v písni a tanci, pořádané vždy na přelomu května a června v krásném přírodním prostředí v Tvrdonicích. V listopadu můžete porovnat hru různých cimbálových muzik na přehlídce Hudecké dny Slávka Volavého, která se koná v Břeclavi. Svou tradici si získala i přehlídka dětských souborů v Mikulově (Mudříková, 2021).

1.7.1 Zimní období

Období typické především tím, že nebylo tolik práce venku a na poli. Lidé tak měli více času a dny trávili s rodinou ve svých chalupách. Ženy se často věnovaly rukodělným pracím jako pletení, háčkování či spravování oděvů. Muži zase prováděli menší nezbytné opravy kolem chalupy, na které přes roky nezbývalo tolik času. Spolu si pak zpestřovali čas nejrůznějšími tradičními činnostmi. Výjimkou nebyla ani tradice lití vosku, která měla hlavně na přelomu nového a starého roku rodině ukázat, co je v budoucnosti všechno čeká. Na kamnech se tak

roztopil vosk, který se pak vлил do studené vody v míse, ve které ztuhnul do nejrůznějších tvarů. Chvíli se počkalo a pak se odlitek vyjmul z vody a poté se z jeho tvaru věštila budoucnost.

Pokud se lidé v zimním období vzdálili ze svého domova, jednalo se většinou o návštěvu kostela, neboť obyvatelé na vesnici byli velmi nábožensky založeni. S křesťanstvím je spojena i postava sv. Mikuláše a mikulášská obchůzka, která probíhala vždy v podvečer 5. prosince. V tento den se místní chasa v maskách Mikuláše, čertů, andělů a někdy i smrtky vypraví odměnit či potrestat místní děti. Těsně po Vánocích zase následovala tzv. Štěpánská obchůzka. Ta se odehrává vždy v noci z 25. na 26. prosince. Svobodné dívky se v krojích tajně vydávají navštívit každé stavení ve vesnici, ve kterém žije svobodný mládenec. Toho pak většinou překvapily spícího v posteli a polily ho studenou vodou, které ho měla učinit krásným a měla mu dopomoci najít budoucí nevěstu. Typicky se u všech těchto tradic hojně požívala slivovice případně víno, jak se říká na zahřátí (Mudříková, 2021).

1.7.2 Jarní období

S přelomem zimního a jarního období je neodmyslitelně spjat Fašaňk neboli Masopust. Jedná se o křesťanský svátek, kterým končí zimní období a začíná období půstu. Hlavní událostí Fašaňku je průvod, ve kterém se zpívá, tančí a veselí, a který prochází celou vesnicí a má za úkol ji probudit ze zimního spánku. V průvodu můžeme najít všemožné masky, jako například nevěstu a ženicha, smrtku, žida, koně nebo medvěda a mnoho dalších. Dnes se už představitosti meze nekladou. Medvěd je jednou z nejdůležitějších postav Fašaňku, protože symbolizuje hojnou úrodu a plodnost. Traduje se totiž, že žena, která si s medvědem v průvodu zatančí, do roka otěhotní.

Dalším z důležitých křesťanských svátků jsou Velikonoce. Svobodní mládenci je brali jako odplatu za Štěpánskou obchůzku, a proto vyrazili hned časně z rána, aby dívky překvapili ještě spící v posteli. Na rozdíl od polévání vodou je ale mrskali tzv. šlaháčkou, což znamená vyprášení sukní pomocí pomlázky. Účinek však měl být stejný, a to že dívka měla být ještě krásnější a měla si co nejdříve najít budoucího ženicha. Ženicha si však svobodné dívky přivolávali i uvitými věnečky z lučního kvítí, které po upletení poslaly po potoce, a věřily v jeho magické schopnosti. Věneček měl pak doplout k tomu pravému mláďenci a ukázat mu cestu k dívce, která ho uvila (Mudříková, 2021).

1.7.3 Letní období

S letním obdobím je spjata převážně těžká práce na poli. Většina rolníků obdělávala svoji úrodu, která pro ně byla zdrojem obživy, a tedy tím nejcennějším, co měli. Krom práce se v tomto období sbíraly hojně bylinky. Nejvhodnějším časem pro sběr bylin byla svatojánská noc, kdy se ženy v noci z 26. na 27. června odebraly na louky a sbíraly tam všemožné rostlinky. Věřili totiž, že právě byliny natrhané v tuto dobu mají nejsilnější léčivé a magické léčivé účinky. Rostliny potom sušili nebo luhovaly a používaly na různé tinktury, masti, čaje apod. (Mudříková, 2021).

1.7.4 Podzimní období

V tomto období oslavovali lidé na vesnici především úrodu a sklizeň. Po únavném létu se setkali a společně se bavili, tančili, jedli a pili, prostě hodovali. K poslechu a tanci jim hrála cimbálová muzika a tančili tance typické pro danou oblast. Typické pro podzim jsou také slavnosti vína a hody. O hodech, které by se dali považovat za nejdůležitější událost roku pro samotnou chasu v dané obci už bylo dost řečeno v předchozích kapitolách.

Za týden po hodech většinou následují dozvuky. Některé oblasti Slovácka je však slaví následující den po hodech. Dozvuky už nejsou tolik sváteční jako hody, což dokazuje i to, že se lidé v chase neoblékají do bohatě zdobeného svátečního kroje, nýbrž do značně zjednodušeného kroje dozvukového. Na dozvuky chasa opět vyrazí po vesnici a prodávají lístky na večerní dozvukovou zábavu. Lidé je u svých domů pohostí jídlem a chasa jim za to zpívá a tančí. Večerní zábava je uvolněnější a mimo tančení se hrají i různé hry, které k dozvukové zábavě neodmyslitelně patří. Dozvuky se pořádají, aby se zakončil týden hodového veselí. Dřív se takzvaně dojídali zbytky jídla a dopíjeli poslední kapky slivovice (Mudříková, 2021).

1.8 Folklorní soubory

Folklor na Slovácku opravdu žije. Téměř v každé obci můžeme najít nějaký druh folklorního seskupení. Ať už se jedná o soubory dětské, pro mládež, pro dospělé, nebo třeba i pro občany důchodového věku. Působí zde i velké množství muzik. Taneční soubory většinou zpracovávají tradice do tanečních čísel, která poukazují na dřívější způsob života, ať už zábavnou či vážnou formou. Především zachovávají tance, které byly pro jejich oblast specifické a jedinečné. Dětské soubory zpracovávají zejména to, jak si dříve děti hrály a jaké měly povinnosti. Důležitým posláním folklorních složek je udržování zvyků a tradic v jejich

obci. Jen na Kyjovsku nalezneme zhruba 19 tanečních souborů. Každý svou činnost bere trochu jinak. Některé soubory se scházejí pravidelně a některé jen před nějakou kulturní akcí. Děti a mládež v dětských folklorních souborech, během času stráveného v daném kolektivu nejenom vstřebávají dobové předávání tradic lidové kultury, ale také se učí novým věcem a navazují nové sociální vztahy. Zároveň je důležité si uvědomit, že do souborů docházejí jako za mimoškolní aktivitou, která není povinná a naplňuje jejich volný čas. Přestože se tedy dnes jedná o volnočasovou aktivitu, má prakticky i výchovnou funkci založenou na rozvíjení schopnosti dětí a mládeže usměrňovat, kultivovat, uspokojovat jejich zájmy a potřeby, formovat žádoucí postoje a morální vlastnosti (Blahůšek a kol., 2006).

Zájmové organizace mají dětem pochopitelnou a lehce vstřebatelnou formou zprostředkovávat nové informace a zároveň by měly v dětech probouzet touhu po dalším vzdělávání a seberealizaci. Při nových sociálních interakcích pak mohou zažít pocity, kterých se jim v primárním rodinném prostředí nedostává. Dítě dochází do folklorního souboru převážně za zábavou a kamarády. Představu o dalším vzdělávání si do určité míry nepřipouští. Ze strany vedoucího je tedy zapotřebí vyvinout úsilí a uchopit folklorní materiál neotřelým a poutavým způsobem, aby je dítě přijalo za své a přirozeně je prezentovalo. Na tomto principu pak stojí úspěchy, či nezdary celého souboru a jeho kolektivu.

Přes všechny návody a příručky o vzdělávání je zásadní zaujmout dítě do takové míry, aby bylo snadno formovatelné. Ve srovnání s pedagogy ze škol mají vedoucí folklorních souborů, přestože i od nich se očekává určitá vzdělávací funkce, práci o mnoho jednodušší. Předpokládá se totiž, že většina dětí do folklorního souboru jako do volnočasové aktivity dochází dobrovolně, ideálně i s vlastním kladným přesvědčením. Z pohledu vedoucích jsou děti a jejich přístup stále stejné, ale výrazným proměnlivým faktorem je však doba, ve které žijí (Pávková, 2001).

Z důvodu, že jedním z kritérií pro výběr respondentů je jejich členství ve folklorním kroužku nebo souboru, věnuji poměrně značnou část práce právě těmto organizacím. Následuje tedy představení několika nejvýznamnějších folklorních organizací na Slovácku.

1.8.1 Slovácký soubor Kyjov

Slovácký soubor Kyjov byl oficiálně založen roku 1942 pod původním názvem Slovácký krúžek. Jeho historie se však začala psát už dříve. Po uzavření vysokých škol se do Kyjova vracela mládež, která se začíná neveřejně scházet, aby si pro dobrou náladu a vyjádření národního cítění, mohla zatančit a zazpívat. Vzniká tak cimbálová muzika a akce, na kterých

se mládež schází začínají být častější. Mladí se tedy rozhodnou, že založí Slováký krúžek. Ten byl prozatím tvořen jen tanečníky a doprovodnou cimbálovou muzikou. Název byl během doby fungování ještě několikrát změněn a až od roku 1986 pak funguje pod dnešním názvem Slováký soubor Kyjov. V průběhu času se také rozšířilo i jeho složení a všechny jeho složky navzájem spolupracují. V současnosti má taneční složka Slovákého souboru 31 členů a přípravek Slovákého souboru 27 členů, kteří se snaží udržovat tradice, pořádat a účastnit se kulturních akcí a mnohých vystoupení (Slováký soubor, 2023).

1.8.2 Kyjovánek

Historie Kyjovánku sahá do roku 1975, kdy v té době v Kyjově působilo na šest folklorních skupin. V roce 1998 pak vznikl dětský národopisný soubor Kyjovánek jak jej známe dnes, který pod vedením Hany Vašulkové zaštiťoval folklorní soubory z Kyjova. Hraje zde, tančí a zpívá přibližně 70 dětí a mladých dospělých ve věku 3 až 25 let a to ve čtyřech skupinách. Soubor zpracovává převážně dětský folklorní materiál z regionu kyjovského Dolňácka, který pak úspěšně prezentuje nejen na festivalech v České republice, ale i v dalekém zahraničí jako např. v Chorvatsku, Polsku, Rusku, Turecku a Taiwanu.

Kyjovánek kromě festivalů také rád rozdává radost pomocí svých vystoupení v domovech důchodců nebo v ústavech sociální péče, kde uvádí program s názvem Srdce na dlani nebo každoročně při vánočních koncertech (Kyjovánek, 2023).

1.8.3 Dětský folklorní kroužek Rosenka

Kroužek vznikl na podzim roku 2002 za velké podpory ZŠ a MŠ Milotice. Tanečníci kroužku jsou žáci této školy ve věku 7 až 10 let v současném počtu 6 chlapců a 12 děvčat. Mladí tanečníci se snaží navázat na folklorní tradice našeho regionu. Náměty čerpají především z místních tradic. V tancích a písních, které se děti učí, se snaží vyjádřit svou lásku k rodnému kraji a původním zvykům. Někteří členové i zpívají za doprovodu cimbálové muziky Duvaj, která kroužek doprovází při tancích. Děti se snaží vzorně reprezentovat jejich základní školu i obec na všech kulturních akcích, kterých se účastní. Snaží se, aby tradice lidové písničky a zvyků nezanikla a propagují je v jejich vystoupeních (Folklor, 2023).

1.8.4 Slovácký soubor Lúčka

Jedná se o známý folklorní kolektiv zhruba 35 chlapců a děvčat z obce Svatobořice–Mistřín a blízkého okolí, který se od svého vzniku v roce 1977 zaměřuje na zpracování písňového, tanečního a hudebního folkloru a lidových zvykosloví své rodné obce nacházející se poblíž města Kyjov a dalších oblastí slováckého Dolňácka. Jihovýchodní Morava, Slovácko, je velmi dobře známo svými lidovými tradicemi, a to vše nabízí koncertní program tohoto souboru. Nejvíce jsou zastoupeny typické párové, tj. vířivé tance z této oblasti, které jsou charakteristické spojením předzpěvu a vlastního tance. Liší se obec od obce svým tanečním provedením. V programu soubor uvádí také mužské tance jako Verbuňk, nebo tance žertovné a figurální. Texty písní opěvují lásku, vášeň, vzdor, obdiv k přírodě, štěstí, radost a vtip, nebo místním lidem tak vlastní hrdost (Lúčka Svatobořice, 2013).

1.8.5 Krušpánek

Byl založen v září 2001 a navštěvují ho žáci druhého stupně základní školy ze Svatobořic–Mistřína. Děti vystupují ve vlastních krojích, a přitom se seznamují s tím, který kroj se obléká k dané příležitosti. Svatobořice–Mistřín je jedna z mála obcí, kde se dochovalo nepřeborné množství krojů a krojových doplňků, proto by byla velká škoda nevyužít této příležitosti.

V souboru se děti učí základům folklorních tanců, které dělíme na točivé a figurální, ale také pohybu a mluvenému slovu na jevišti. V rámci každoroční plesové sezóny se členové souboru učí různá předtančení, polku nebo také valčík. Pro jsou pořádány výlety a soustředění, na kterých se děti zdokonalují ve svých dosavadních znalostech, více se poznají a mají čas i na společné hry a zábavu. Soubor má také funkci přípravky, hlavně pro žáky 8. a 9. třídy, kteří mají zájem po ukončení základní školy navštěvovat některý ze souborů pro dospělé v obci (Svatobořice–Mistřín, 2023).

1.8.6 Dětský folklorní soubor Duběnka

Dětský folklorní soubor Poupata vznikl přibližně v roce 1984. Svou činností dále podpořil fungování dětského folklorního souboru Duběnka, který vznikl jako národopisný soubor pod SKZ ROH Hodonín v průběhu roku 1983 pod vedením Jitky Pokorné, Lidky Malenovské, Vlasty Veselé a Jany Stejskalové. K Duběnce se brzy připojila i cimbálová muzika pod vedením Pavla Čecha. V současnosti dětský folklorní soubor Duběnka vede Lucie Stávková (DKHodonín, 2023).

1.8.7 Folklorní soubor Pomněnka

Folklorní soubor Pomněnka z Čejče vznikl v roce 2001 v rámci místní základní školy pod vedením Mgr. Kateřiny Malíkové. Během několika let jím prošlo poměrně velké množství dětí z Čejče a blízkého okolí, které se i nadále věnují folklóru. V současné době kroužek navštěvuje asi 40 dětí působících ve dvou odděleních. S kroužkem úzce spolupracuje dětská cimbálová muzika Lúka složená ze členů z obcí Hovorany a Čejč (Tvrdonice, 2018).

1.8.8 Cimbálová muzika Jury Petru

Byla založena v roce 1947 a nese jméno po legendárním primáši Jurovi Petru (1922 – 1984), který muziku vedl až do své smrti. Od roku 1971 zde působí i dva Jurovi synové. Cimbalista a umělecký vedoucí Jiří a primáš Petr, kteří udržují tradiční styl kapely. Petr Petru, který je zároveň ředitel Základní umělecké školy v Kyjově v regionu, rovněž vychovává mladý muzikantský dorost. Jiří Petru se zabývá sběratelskou a vydavatelskou činností lidových písní a na Kyjovsku vede další dva pěvecké mužské sbory. Kyjovský sbor pod jeho vedením získal v kategorii vokálních sborů za rok 2002 a 2005 ocenění Foskar.

Od roku 1981 muzika úzce spolupracuje se všemi složkami Slováckého souboru Kyjov a podílí se aktivně na tvorbě jeho pořadů. Se Slováckým souborem se také zúčastnila mnoha mezinárodních folklorních festivalů např. v Japonsku, USA, Kanadě, Argentině nebo Taiwanu. Kapelu je však možné spatřit všude tam, kde je třeba dobré muziky i zábavy (Slovácký soubor, 2023).

1.8.9 Dětská cimbálová muzika Duvaj

Dětská cimbálová muzika Duvaj vznikla na podzim roku 2000 v Miloticích. Mladí muzikanti chtějí navázat na tradici hudeců svého kraje a šířit krásu lidové písně. Cimbálová muzika Duvaj hraje písně svého regionu, ale sahají i po písních z Hornácka či Podluží. V jejich projevu vyjadřují lásku k rodnému kraji a jeho zvykům a vzorně reprezentují základní školu i jejich obec (Folklor, 2023).

1.9 Současná podoba tradic na Slovácku

1.9.1 Hody

O hodech už toho bylo poměrně hodně napsáno v kapitole Tradice, proto v další kapitole budou uvedena pouze některá důležitá fakta, která ještě nebyla zmíněna.

Na Slovácku je s hody spojena řada závazných zvyků a obřadů, které se v jisté formě dochovaly dodnes. Mezi jinými je to také volba stárka, představitele svobodné mužské chasy. Stárek dohlíží na dodržování pořádku během celé slavnosti hodů, opatruje hodové právo a hodový věnec, které jsou symbolem a důležitým obřadním atributem. Na Podluží, Kyjovsku a Uherskoostrojsku bylo zvykem stavět na návsi hodovou máj s ozdobenou špičkou. Druhý hodový den byl obvykle vyhrazen občůzce po obci s beranem, kačerem nebo kohoutem. Zvířata byla dříve po občůzce obřadně zabíjena, což lze považovat za pozůstatek starých obětních a hodových rituálů. Do současné doby se udržela občůzka s beranem na Uherskohradištsku a s kačerem na Kyjovsku, avšak nyní už bez jejich závěrečného obětování (Slovácký deník, 2014).

Původním významem slavnosti hodů, které se konaly v podzimním čase, bylo poděkování za úrodu a snaha o její zajištění v příštím roce. S tím bylo spojeno také úsilí zajistit dostatek jídla a pití k pohoštění. Stejně jako u jiných svátků dostaly i hody církevní význam. Termín hodů není pevně stanoven. Často si její obec volí podle svátku patrona, kterému je zasvěcen místní kostel. Proto se nazývají například Václavské, Michalské, Martinské a tak podobně. To se však nelíbilo císaři Josefovi II., který nařídil slavit hody vždy třetí říjnovou nedělí, a to z jednoho prostého důvodu – v této době bylo již po sklizni a nepracovalo se na polích. Ve skutečnosti ale některé obce stále slavily hody také podle vlastního uvážení. Proto dodnes některé obce slaví hned dvoje – jedny letní a druhé císařské. Občas také z toho důvodu, že mají v obci například více kostelů a církví (Mudříková, 2021),

Samotný průběh hodů se liší obec od obce. Zpravidla je však součástí několikadenního programu slavnostní krojovaný průvod, povolení hodů starostou obce, občůzka po obci, hodová zábava při cimbálové nebo dechové muzice a hodová mše. Pořadí těchto dílčích událostí a další doprovodný program je v souladu s tradicemi každé obce. Během zmíněného povolení hodů slavnostně předá starosta obce stárkovi hodové právo. Právo vést hody s hodovou chasou. Toto právo bývá také symbolicky znázorněno. Může mít podobu šavle, věnce nebo stromku a zpravidla je vždy bohatě zdobené například krušpánkem, rozmarýnem, stuhami a dalšími dekoracemi. Hodové právo pak musí stárek a celá hodová chasa po dobu hodů pilně střežit, aby

ho neukradl někdo z okolních obcí, jak se občas bohužel stává. Taková ztráta je pro stárky a celou chasu velká ostuda, protože právo nedokázali ochránit (Jančář, 2000).

Během hodových obchůzek a zábav je chase nabízeno bohaté občerstvení na oslavu hojnosti a blahobytu. K němu se popíjí nejen víno a tradiční pálenky. Jedná se o příležitost, kdy se občané mohou setkat a na chvíli zapomenout na to, že mají moc práce a málo času na zábavu a užívají si hodování. To vyplývá i z minulosti, kdy bylo venkovské obyvatelstvo v neustálém pracovním shonu. A tak alespoň jednou do roka, kdy na polích nebylo mnoho práce a hospodářství mohlo zmírnit tempo, měli příležitost se pobavit a ochutnat jídlo a pochutiny, které se běžně na jídelních stolech chudých neobjevovaly (Slovácký deník, 2014).

1.9.2 Dožínky

Dožínky jsou oslavy sklizně obilí a konají se většinou koncem srpna případně začátkem září. V lidové tradici mají mnoho názvů: ožinky, ožinek, obžinky, dožitá, aldamáš, kejla, pobaba, homola, požnivky, žnivý obid nebo třeba dožatá. Patřily k důležitým svátkům už v pohanských dobách, kdy na nich nesměly chybět ani věštby, které předpovídaly, jak bohatá bude úroda v dalším roce. Dožínky, jako oslava konce těžké práce na poli, bývaly dříve záležitostí jedné rodiny, statku, usedlosti nebo panství. Všichni se radovali, že je obilí pod střechou, a živobytí je přinejmenším na příští zimu zajištěné a namáhavá práce na polích je konečně za nimi.

Až ve druhé polovině 19. století se u nás začaly slavit obecní dožínky, které se postupně staly lidovou zábavou pro všechny. Organizovali je ochotníci pod záštitou různých spolků a stran, a dokonce existovaly i předem dané scénáře dožínek. S příchodem kombajnů a další těžké zemědělské techniky se dožínky oslavují už pouze v přeneseném významu (Večerková, 2014).

Důležitou součástí a artefaktem dožínek je dožínkový věnec. Jeho příprava začínala zhruba už týden před dožínkami, kdy děvčata začínala plést věnec z obilných klasů. Používaly se na něj všechny druhy pěstovaného obilí a velmi často se do něj zaplétalo i luční kvítí, především červené vlčí máky, modré chrpy, jeřabiny a makovice. Někde se přidávaly stuhy, slaměné ozdoby, ale dokonce i chléb a koláčky. Základním typem dožínkového věnce je tzv. dožínkové slunce, kdy se klasy proplétaly paprskovitě od středu, až se vytvořil hustý kruh. Ve středu byl pak věnec zpevněn ještě malým věnečkem z obilí (Večerková, 2014).

Dívky s mládenci se pak s písničkou na rtech zvesela vydali v průvodu do vsi k hospodáři. Někde nesli mládenci kosy a dívky srpy, jinde na sebe chasa od hlavy po paty navěsila klasy obilí a květy. Často se už ráno začalo na poli popíjet a průvod doprovázela muzika. Chasa

předávala dožínkový věnec hospodáři a věřili, že má zvláštní magickou moc. Byl symbolem Slunce, hojnosti a plodnosti. Lidé věřili, že je zárukou bohaté úrody v příštím roce, proto si jej po dožínkách uchovávali v domě až do jarního setí. Zrno z něj se přidávalo do osiva jako požehnání úrody. Čím větší byl věnec, tím více z něj bylo zrna a tím lepší měla být příští úroda (Jančář, 2000).

Dožínkový věnec hrál důležitou roli také na Vánoce. Část zrna z něj se přidávala do mouky na vánoční pečivo, sypala se slepicím, aby hodně nesly, nebo se dávalo kravám a kozám, aby dobře dojily. V některých oblastech byl věnec nezbytnou ozdobou štedrovečerního stolu a měl zaručit, aby se v domě držela hojnost a plodnost (Ševela, 2003).

1.9.3 Jízda Králů

Jedná se o tradici neznámého původu, která se však vysvětluje hned několika teoriemi a původem vzniku se zabývali již etnografové v 19. století. U nás se udržuje už jen na Slovákku a Hané, i když dříve byla tato událost hojná po celé České republice.

Jízda nejspíše vznikla z královských ceremonií, či z velikonočních procesí, které mají již původ v pohanských snahách o zajištění bohaté úrody na polích za pomoci jakéhosi veřejného průvodu na koních. Svatodušní objížd'ky na koních mají společný charakter prosebných procesí a jsou formálně podobné svatodušním obřadním královským průvodům, kdy se nesou prapory, kříže a zpívá se (Frolec, 1990).

Za nejsympatičtější teorii by se dala předpokládat ta, která je založena na historické události, kdy uherský král Matyáš Korvín utíkal se svou družinou před Jiřím z Poděbrad. Aby se neprozradil svým vzhledem a mluvou, měl se obléci do ženského kroje a do úst si vložit růži.

„Další teorie mluví o tom, že je tato tradice daleko starší a pochází zřejmě již z pohanských dob, kdy mezi sebou chlapci soupeřili při vyhánění dobytka a nejlepší z nich se stal králem“ (Kudy z nudy, 2018).

Do poloviny třicátých let 20. století se jízda králů konala pravidelně téměř v každé větší obci na jihovýchodní Moravě. Zvyk byl natolik živý, že jej lidé považovali za přirozenou součást svatodušního období, bez dnes už převažující okázalosti. V současné době se jízda králů koná už jen v několika málo lokalitách. Mezi nejpopulárnější jízdu králů patří ta ve Vlčnově, kde má akce dvoustletou tradici a je spojena s lidovým jarmarkem. Další známé lokality jízdy jsou Kunovice, Skoronice, Hluk nebo Kyjov, kde se pořádá každé 4 roky u příležitosti kulturní akce Slovácký rok. V evropském kontextu se žádná adekvátní obdoba této obřadní jízdy, jakožto slavnosti letničního období v rozmezí jara a přelomu léta nevyskytuje. Proto můžeme

hovořit o výjimečnosti a významu tohoto zvyku jako jedinečného svědectví žijící kulturní tradice na území České republiky (Večerková, 2014).

V den události začínají brzy ráno jezdci s družinami zdobit své koně. Po požehnání a zahájení vyráží skupina jezdců na objížďku obcí v čele s vyvolávači. Za nimi jedou pobočníci s tasenými šavlemi, kteří mezi sebou vedou krále, malého dosud nedospělého chlapce s růží v ústech. Následují další vyvolávači a zbytek jezdců. Král a pobočníci jsou oblečeni v ženském obřadním oděvu a ostatní jezdí v obřadním oděvu mužském. Celá družina pak projíždí obcí na bohatě ozdobených koních. Zastavují se u domů, kde jezdci pronášejí k obyvatelům i divákům krátké veršované provolání pochvalného nebo žertovného charakteru. Za svůj výkon jsou odměňováni především peněžitými dary, které jim lidé vkládají do pokladničky, případně do jejich vysokých bot (Kudy z nudy, 2018).

Frolec (1990) uvádí, že zdařilá jízda králů je ctí a chloubou jak rodiny krále, tak i celé obce. Každý rok pátrají po králi místní chlapci a hledají vhodného kandidáta ve věku 10 až 12 let. Povinnosti tzv. královské rodiny začínají už v lednu krojovaným plesem. Musí také přichystat kroje nebo pohoštění pro družinu a děvčata. Po plese následuje příprava na Velikonoce, dále čeká krále s družinou stavba májky a v neposlední řadě si bude zkoušet jízdu na koni.

1.9.4 Vinobraní

Pro žádný jiný zemědělský obor se v minulosti nevyvinula tak propracovaná soustava právních a obyčejových norem jako pro vinohradnictví. Vinice na Moravě byly vlastněny feudální vrchností, kláštery, náboženskými institucemi, měšťany i těmi nejchudšími rolníky. Víno si tak mohl vyrobit téměř každý, kdo vlastnil kousek půdy, na které se dal vypěstovat vinohrad. Úplně nejstarší písemný záznam vinohradnických předpisů pochází z Kroměříže, kde se evidentně pěstovala réva za účelem výroby kvalitního vína už v roce 1281. Celé třinácté století se neslo ve znamení změn v systému výsadby vinic. Vinice s ucelenou výsadbou se daly v době dozrávání hroznů lépe chránit před zvěří i před zloději. Tímto způsobem bylo také možné při sklizni lépe vybírat poplatky jako naturální dávky, zemské berně nebo církevní desátky (Mudříková, 2021).

Podzim je obecně obdobím plný hojnosti a úrody. Sladké ovoce dávají ovocné stromy, keře a také vinná réva, která má mezi ovocnými dřevinami královské postavení a její plody se dočkají jedinečného zpracování. Jedná se také o vhodné období, kdy si můžete třeba i malou vinici založit. Na druhý rok bude už třeba stavět opory a révu prořezávat. Kolem vinice je však nejen na podzim, ale po celý rok mnoho práce a vyžaduje velkou péči.

Vinobraní není jen o oslavách, zábavě a popíjení vína u zpěvu lidových písní. Jde převážně o vyvrcholení těžké celoroční vinařské práce. Je to období sklizně a výroby vína odehrávající se od září do listopadu. Vinařova hlavní pozornost a pracovní činnost se přesouvá z vinice do sklepa, kde začíná přeměna hroznů na víno. Teprve během vinobraní lze s jistotou určit, jestli byl letošní ročník úspěšný a budou-li vína kvalitní, protože pouze z kvalitních surovin vznikne skvělé víno. A ve výrobě kvalitního a dobrého vína jsme my Češi jedni z nejlepších a má u nás dlouhou a bohatou tradici (Ševela, 2003).

Po slavnostech zarážání hory, jakémsi uzavření vinic, nesměl již nikdo vstoupit mezi keře s dozrávajícími hrozny. Na dodržování tohoto pravidla a také na hlídání vinohradu před špačky a zloději dohlíželi tzv. hotaři. Ti byli vybíráni obvykle ze starších mužů chudších vrstev, kteří však měli všeobecný respekt. Při jejich činnosti měli množství privilegií, ale i závazných povinností, za jejichž nedodržení je mohl postihnout trest nejvyšší. Dnes je zarážání hory spojené s lidovými oslavami. Vztyčí se opentlená májka a kolem ní se zatluče dvanáct kůlu, které symbolizují měsíce v roce, kdy vinař pracuje na vinici. Slavnosti už tradičně doprovází veselá muzika a zpěv (Večerková, 2015).

1.9.5 Masopust

Jedná se o slavnost v období mezi svátkem Tří králů a Popeleční středou, na jihovýchodní Moravě nazývanou též jako Fašaňk. Období, které naši předkové prožívali ve znamení bujarého veselí a zábavy. I když je bezprostředně spojen s křesťanstvím, jeho prastarý původ sahá až do pohanských dob. Po Popeleční středě pak začíná velký půst. Lidé se vždy rádi bavili mezi dny naplněnými těžkou prací. Na delší oslavy měli ale čas bohužel jen tu krátkou dobu mezi Vánoci a Velikonoci, proto ten konec radovánek byl o to bujařejší. Poté, co se tzv. pochová basa, na znamení toho, že si na ni následující týden nikdo nezahraje, skončí zábava a začne doba postní, čas na zpytování svědomí, uklidnění a přípravy na Velikonoce. Obyčejů a zvyků v poslední masopustní dny bylo mnoho. Každý kraj i každá obec byla něčím odlišná. Společná však byla závěrečná zábava spojená s pochováváním basy, při které se účastníci převlékli do masek faráře, ministrantů, hrobníka a pozůstalých. Čte se smuteční řeč, muzika hraje smuteční marš a na márách se vynáší basa nebo její maketa (Folklor a tradice, 2019).

Typický pro Fašaňk je také průvod v maskách, které se také lišily prakticky vesnici od vesnice. Často zaznamenávaly dění uplynulého roku a někdy zrcadlily i politickou situaci. Většinou v průvodu nechyběly zvířecí masky, kluci přestrojení za dívky i baby, Turci, Romové, kominíci, hasiči, doktoři a jiní. Tradiční masky měly svoji symboliku. Například medvěd,

kterého nejčastěji představoval mládenec obalený v pytli nebo v naruby obráceném kožichu a s tváří zakrytou ovčí či králičí kožkou. Medvěd měl často na krku zvonec či rolničky, aby byl všude slyšet. Byla mu připisována plodnost žen a zvířat. Muž maskovaný slámou a hrachovinou, který často jel na masce koně, bubnoval na plechový hrnec a na řetízku vedl masopustní masku medvěda. Masky Jury obcházela dědinu s cepem v ruce, se kterým tančil a strašil kolemjdoucí. Slamák zase za svítání budil a svolával všechny účastníky průvodu. Procházel celou vesnicí a troubil na volský roh. Ženy z něj odtrhávaly slaměná stébla a vkládaly je domácí drůbeži do hnízda, aby dobře seděla na vejcích. Tzv. Skakúni tančili v černých kalhotách a kabátech s pentlemi, opásanými květovanými šátkami a s klobouky ozdobenými stuhami. Většinou byli ve skupince čtyři a za zvuku harmoniky se proplétali mezi šavlemi. Na tváři měli namalované kníry a sytě červeně líce (Večerková, 2015).

2 Praktická část

2.1 Metodologie výzkumu

Při přípravě výzkumného šetření jsem nejprve stanovila cíle výzkumu. Chci zkoumat vztah dětí k folkloru ve volném čase, původ jejich zájmu o folklor, jejich motivaci k folklorní činnosti a pohled nebo vliv jejich okolí na působení ve folklorním souboru.

Za pomoci definovaných cílů jsem vytvořila několik okruhů otázek, na základě kterých jsem posléze sestavovala výzkumné otázky, tak aby co nejlépe rozvíjely dané okruhy a pomohly mi získat odpovědi na stanovené cíle. Zároveň jsem brala v úvahu také věk respondentů a jejich schopnost porozumět a odpovídat na zvolené otázky.

Tento krok je při použité metodě možná také ten nejdůležitější. Otázky totiž sestavujeme právě podle toho, jakých cílů chceme ve výzkumu dosáhnout a mohou nám tak během rozhovorů pomáhat držet se daného tématu a navádět nás také k otázkám doplňujícím, které mohou pomoci k ucelenějším závěrům.

Okruhy otázek:

1. Vztah respondentů k folkloru
2. Vliv folkloru na volný čas respondentů
3. Názor respondentů na zachování folklorních tradic
4. Vliv rodiny a okolí na působení ve folklorním kroužku
5. Názor respondentů na jejich budoucnost ve folklorním kroužku

V průběhu prvního rozhovoru mě napadla další doplňující kategorie, kterou jsem se rozhodla přidat:

6. Začátky ve folklorním souboru.

Podle vytvořených okruhů jsem sestavila tyto otázky v polostrukturovaném rozhovoru:

1. Jak ses dostal k folkloru?
2. Pamatuješ si, kdy jsi byl poprvé v kroji?
3. Co ti folklor dal?
4. Co ti folklor vzal?
5. Je náročné skloubit folklorní kroužek a jiné povinnosti? Pokud ano, v čem?
6. Setkal ses někdy s posměšky od svých kamarádů kvůli tomu, co děláš?

7. Jak tě rodina v tomto koníčku podporuje?
8. Co se ti na folkloru líbí?
9. Co říkají kamarádi na to, že chodíš v kroji a navštěvuješ kroužek?
10. Jaký máš názor na zachování tradic? Myslíš, že je to důležité? Pokud ano, řekni proč.
11. Jaký máš nejlepší zážitek z folklorního souboru?
12. Jak vidíš budoucnost ve folklorním souboru?

Pro svůj výzkum jsem si zvolila kvalitativní přístup, abych detailněji nahlédla do problematiky a získala konkrétní závěry. Pro sběr dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor s vzorkem respondentů ve věku od 8 do 13 let. Tento výzkumný soubor jsem získala záměrným výběrem podle kritérií, kterými jsou členství ve folklorním souboru a věk respondentů, tedy mladší školní věk. S šesti zvolenými respondenty jsem postupně provedla polostrukturované rozhovory. Respondenti jsou děti mladšího školního ve věku od devíti do třinácti let, kdy každý z nich navštěvuje folklorní kroužek. U dvou z nich je to folklorní kroužek Potůček v Hovoranech, další dva navštěvují folklorní kroužek Pomněnka v Čejči, jeden respondent navštěvuje folklorní kroužek Verbuňku v Břeclavi a poslední pak dochází do folklorního kroužku Kyjovánek v Kyjově. Rozhovory probíhaly individuálně a většinou u mě v práci ve školní družině, protože většina respondentů dochází právě do této základní školy. Každého respondenta jsem předem seznámila s průběhem rozhovoru. Všechny rozhovory jsem si nahrávala do záznamníku.

Respondent č. 1

10 let. Navštěvuje folklorní kroužek Potůček, do kterého začala chodit ještě v mateřské škole. Má ráda zpěv a tanec. Je také členka skautského oddílu, se kterým o víkendech jezdí na výpravy v přírodě i mimo ni. Celá rodina respondentky je aktivně zapojena do společenského života. Rodiče ve svém volném čase hrají loutkové divadlo pro děti, kde občas hraje i respondentka.

Respondent č. 2

8 let. Je členka kroužku Potůček stejně jako respondentka č.1. Její tatínek je farář, proto se celá rodina aktivně zapojuje do folklorních aktivit. Ze všech folklorních tradic má nejraději hody a Velikonoce. Ráda hraje šachy s tatínkem a luští rébusy pro děti.

Respondent č. 3

11 let. Člen folklorního kroužku Pomněnka v Čejči. Rodina respondenta v mládí také navštěvovala folklorní kroužky, a tak se respondent už od mala účastnil různých folklorních tradic. Rád kreslí a tráví čas venku s přáteli.

Respondent č. 4

10 let. Navštěvuje kroužek Verbuňku v Břeclavi. Dochází také do více kroužků, ale Verbuňk jej baví nejvíce. Když má čas a není na zkoušce, chodí rád ven s přáteli nebo jezdí na koloběžce.

Respondent č. 5

12 let. Dochází do folklorního kroužku Pomněnka v Čejči. Tam poznala spoustu nových kamarádů, se kterými tráví čas i mimo kroužek. Ráda jezdí na výlety a pomáhá rodičům ve vinařství.

Respondent č. 6

13 let. Je členka folklorního kroužku Kyjovánek v Kyjově. K folkloru se dostala už v mateřské škole, kdy byla vybraná paní učitelkou do pěvecké soutěže Vyletěla holubička. Tam na sobě měla poprvé kroj a zpívala folklorní písničku. Od té doby se k folkloru věnuje pravidelně. Ve volném čase ráda chodí s pejskem ven.

2.2 Kvalitativní výzkum

Jednotná definice neexistuje, jelikož se jedná o velice široký pojem, zahrnující značnou škálu přístupů (srv. Hendl, 2008). Nelze u něj také stanovit jednoznačný postup a jeho fáze, protože v průběhu výzkumu, který je základním nástrojem tohoto druhu výzkumu, může výzkumník data zároveň analyzovat a vyhodnocovat a přehodnotit tak přístup u dalších rozhovorů nebo dalších fází výzkumu. Používá se tehdy, když kvantitativní výzkum nepostačuje daným účelům a nejde jej tedy použít pro řešení výzkumného problému. Jeho cílem je hlubší porozumění zkoumané problematice. Cílem hloubkového polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a ucelené informace o problematice. V tom je rozdíl oproti výzkumu kvantitativnímu, který pokládá všem respondentům několik identických otázek ve stejném pořadí,

což by se dalo nahradit i dotazníkem. Výsledky kvantitativního výzkumu jsou tedy zobecněným názorem širší populace, což při kvalitativní metodě tvrdit nelze (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Kvalitativní výzkum se snaží interpretovat postoj subjektů ke zkoumané problematice a přejímat jejich pohled na věc. K tomu využívá podrobný popis každodenních situací respondentů a snaží se porozumět akcím a významům v jejich sociálním kontextu. Upřednostňuje otevřený a nestrukturovaný výzkumný plán a analýza vychází z velkého množství informací o malém počtu jedinců. Důraz klade na reálné celky, interakce a individuální osudy. Snaží se o vytvoření uceleného obrazu zkoumaného předmětu a zachycení interpretace situací jednotlivých respondentů. „Kvantitativním výzkumem nelze vlastně zjistit nic víc než to, co jsme kvalitativně předem věděli, ale o čem jsme pouze nevěděli, jak je to v populaci rozloženo, distribuováno“, jak výstižně popsal americký sociolog Peter Blau. (Hendl, 2016).

2.3 Postup výzkumu

Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní přístup. Sběr dat pro výzkum jsem provedla za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. V tomto případě máme dopředu připravené okruhy otázek nebo témat, které chceme s respondenty probírat na základě předem vytyčených cílů. Otázky můžeme libovolně přeskakovat nebo prohazovat podle toho, jak jednotlivé rozhovory probíhají a jak na otázky respondenti reagují. V průběhu polostrukturovaného rozhovoru můžeme někdy také pokládat doplňující otázky, které jsme neměli dopředu připravené, ale přirozeně vyplynuly z rozhovoru a mohou nám pomoci lépe porozumět problematice.

Na výběr máme také z forem, kterými lze polostrukturovaný rozhovor provést. Nabízí se nám buď forma online, pomocí některé z telekomunikačních aplikací, případně jiných online forem, nebo forma offline, tedy osobně. Mě určitě více vyhovuje osobní komunikace s respondenty, a proto jsem si zvolila tuto možnost. Rozhovor podle mě v tomto případě probíhá přirozeněji a dokáží tak lépe reagovat na odpovědi respondentů a případně reagovat vhodnými doplňujícími otázkami.

Potom nastává samotná příprava na rozhovor, kdy je důležité si ze všeho nejdříve stanovit, co chceme rozhovorem dosáhnout a jaké informace chceme zjistit. Nedílnou součástí této přípravy je také definování cílové skupiny respondentů a jejich samotný výběr. Respondenty budeme vybírat podle druhu informací, které chceme zjišťovat. Pro naše účely je nejvhodnější skupina ve věku zhruba od 8 do 13 let, což odpovídá přibližně 2. až 8. třídě základní školy. Následuje samotný výběr konkrétních respondentů a domluva konkrétního termínu a místa rozhovoru.

2.4 Průběh rozhovoru

Následovala realizace rozhovorů. Před začátkem doporučuji zkontrolovat funkčnost veškeré techniky pro nahrávání rozhovoru. Důležité je také respondenty v krátkosti poučit o tom, jak bude rozhovor probíhat, že bude rozhovor nahráván a jaká témata otázek budeme probírat. Dobré je také začít obecnými otázkami typu „Jak se dnes cítíš?“, „Už jsi někdy podobný rozhovor absolvoval?“ apod., které respondenta zbaví nervozity, dostanou ho do vyprávěcí nálady a bude tak schopný lépe a rozvinutěji odpovídat na naše dotazy.

Po úvodních otázkách následují ty specifické, které tvoří jádro našeho rozhovoru a zabývají se výzkumným problémem. Důležité je pokládat otázky otevřené, které začínají například slovem „jak“ a respondent tak musí použít delší věty k odpovědi a nevystačí si pouze s krátkou odpovědí jako například „ano“ nebo „dobře“. Dalším důležitým nástrojem je využívání mlčení. Pokud jako výzkumník mlčíte, dáváte respondentovi dostatečný prostor na to, aby svou odpověď doplnil, pokud si vzpomene ještě na něco dalšího. V neposlední řadě by se výzkumník měl naladit na aktuální náladu a emoční rozpoložení respondenta. Nebýt například příliš energický, pokud vidíte že respondent je spíše tišší a uzavřenější typ. V takovém případě je lepší zvolit spíše jemnější tón hlasu a nechat respondentovi více prostoru na odpovědi. Při hloubkovém rozhovoru je dobré myslet také na pár dalších věcí. Rozhovor by měl probíhat přirozeně a otázky by na sebe měly navazovat. Není nutné pokládat otázky přesně v pořadí, v jakém jsme si je napsali. Musíme si však dělat poznámky o tom, které body jsme už probrali a na které se musíme ještě zaměřit. Na závěr je vhodné respondentovi poděkovat za jeho čas a ochotu a můžeme mu také odevzdat odměnu nebo je informovat o výsledku výzkumu.

2.5 Analýza rozhovorů

Po samotném provedení rozhovorů se všemi zúčastněnými nastává fáze analýzy. Z realizovaných rozhovorů máme k dispozici poměrně velké množství na první pohled nesourodých dat. Ve fázi přípravy jsme si však určili zájmové okruhy, které by nám nyní měly významně pomoci při třídění údajů. Další možnou variantou analytické metody, nad kterou jsem uvažovala, bylo nejprve vymyslet otázky na základě zvolených cílů a během analýzy rozhovorů hledat společná témata. Já jsem však v rámci výzkumu chtěla získat odpovědi na stanovené výzkumné otázky, které by mi pomohly naplnit cíle práce.

V dalším kroku je důležité si pečlivě pročitat přepisy rozhovorů, abychom se lépe vcítili do myšlí respondentů a snažili se dívat na svět jejich očima. Dobré je také pustit si několikrát

nahrávky jednotlivých rozhovorů, abychom do nich byli ještě více vtaženi. Jakmile máme rozhovory dostatečně nastudované, měli bychom ve zdánlivě nesourodých textech začít vidět jisté souvislosti a společná témata a můžeme data začít třídit do kategorií (Marcinková, 2021). Pro přehlednost a lepší utřídění informací doporučuji si přepisy vytisknout na papír a pomocí zvýrazňovačů si vyznačit pasáže týkající se jednotlivých kategorií. Případně si do textu můžeme psát poznámky. To by nám mělo ještě více pomoci v porozumění textu a zpřehlednění informací v něm. Tento způsob analýzy se nazývá otevřené kódování, které spočívá v důkladném a opakovaném pročitání textu bez ohledu na předem připravené okruhy. V textu se snažíme nacházet spjitosti a společná témata a přiřazovat jim tzv. kódy.

Jakmile máme údaje roztříděny, je na čase přistoupit k dalšímu kroku analýzy, a tím je rozbor samotných kategorií. Nejprve jsem si sjednotila, tedy pod sebe sepsala odpovědi od respondentů, které se týkají jednotlivých kategorií. V takto uspořádaném a přehledném textu je pak poměrně snadné se orientovat a sledovat společná témata nebo naopak rozdíly v odpovědích. Díky tomu jsem si také všimla, že některé odpovědi se týkají i více kategorií.

2.5.1 Kategorie 1: Folklor mi dává radost

Všichni respondenti se shodli v tom, že jejich vztah k folkloru je jen kladný. Což pro mě hned na začátek bylo trochu překvapení. Předpokládala jsem, že vztah k folkloru alespoň u jednoho z respondentů bude ne přímo záporný, ale přitom ne úplně kladný. Tím je myšleno, že do folklorního kroužku dochází například z toho důvodu, že to chtějí rodiče, ale jeho samotného to příliš nezajímá a nenaplňuje, a raději by se věnoval jiným koníčkům. Proto pro mě bylo příjemné zjištění, že alespoň vybraní respondenti mají pozitivní vztah k folkloru a k tradicím s ním spojenými.

R4: *„Líbí se mi, jak ti starší tancují okolo Májky, jako moje starší sestra, která má 15, to bych chtěl určitě někdy zkusit“.*

R1: *„(...) , ale já mám ráda, když chodíme vystupovat a když nám lidi tleskají, tak z toho mám strašně dobrý pocit, že se to povedlo.“*

R5: *„Folklor mi dal nové přátele se stejným koníčkem.“*

Na folkloru se přitom každému líbí trochu jiného. Nejčastěji zaznívaly odpovědi ve spojení se zpěvem tancem. Těmto respondentům folklor nabízí možnost věnovat se jejich koníčku pravidelně. Navíc s tou výhodou, že se tam setkávají i se svými kamarády.

R6: *„Líbí se mi, když zpíváme folklorní písničky.“*

R1: *„Dal mi radost ze zpívání.“*

R2: „*Dal mi tanec a zpěv a také to že si tam můžu kdykoliv zatancovat.*“

R4: „*Ano baví mě to moc, protože nás trénuje mistr ve Verbuňku, kterého moc obdivuju.*“

R2: „*Všechno, hlavně tanec, ten mám nejraději.*“

R1: „*Jak s dětma tancujeme a zpíváme a jak se ty děti snaží, tak je to hezké.*“

S tancem, zpěvem ve folklorním souboru samozřejmě souvisí také účast na veřejných vystoupeních. Ty jsou mimo jiné další příležitostí k čerpaní pozitivních zážitků díky radosti z dobře odvedené práce, které předcházelo mnohdy nemalé úsilí naučit se dané vystoupení.

R5: „*Když jsem byla na soutěži Vyletěla holubička a vyhrála jsem první místo.*“

R6: „*(...), ale když nejlepší zážitky mám po každém vystoupení, když vím že se nám to podařilo a lidem se to líbí.*“

R5: „*(...) například když máme před vystoupením, tak trénujeme i několikrát do týdne. Takže přijdu ze školy, rychle udělám úkoly a jdu na trénink. Naštěstí se to nestává až tak často.*“

R3: „*Určitě když jsem poprvé viděl, že lidi tleskají a líbilo se jim to.*“

Jedním z důvodů, který respondenti také uvedli a který je často spojen právě s vystupováním, je cestování. Někteří rádi navštěvují nová místa a kroužek jim dává možnost je poznat. Zájezdy spojené s vystoupeními jsou často z velké části hrazeny buď z finančních prostředků kroužku, obce, případně jiných organizací a účastníci tak mají jedinečnou příležitost podívat se na místa, která by pro ně byla jinak nedostupná ať z finančních nebo jiných důvodů.

R6: „*Folklor mi dal hodně nových zážitků, protože s kroužkem hodně vystupujeme na různých místech.*“

Jeden z respondentů uvedl, že jedním z důvodů, které jej poutají k folkloru je jeho zájem o historii.

R3: „*Že je taková vlastivěda, mě ta historie strašně baví.*“

R3: „*Tradice, to že jsem se naučil, jak to kdysi bylo, jak se žilo.*“

V neposlední řadě jsou to pak přátelé. Ať už ti stávající, se kterými například začali kroužek navštěvovat nebo ti noví, které si tam našli.

R2: „*(...) mě baví že tam máme moc hodné paní učitelky a mám tam moc kamarádů.*“

R4: „*(...) tak jsme tam přestali chodit a pak přišel kamarád Tonda s tím, že jeho mamka našla v Břeclavi kroužek Verbuňku pod vedením mistra Salayky, tak jsme se domluvili že tam budeme chodit spolu.*“

R6: „*Do kroužku jsem začala chodit, protože tam chodí také moje nejlepší kamarádka a chtěla jsem chodit s ní do stejného kroužku.*“

R4: „*Naučil jsem se díky němu Verbuňk, a navíc jsem poznal další dva nové kamarády.*“

R1: „(...) spousta kamarádů taky navštěvují kroužky.“

Každý z respondentů má své důvody docházet do folklorního kroužku a ve všech případech jsou tyto důvody kladné. Kroužek jim dává příležitost prožít nové pozitivní zážitky, a navíc ve společnosti svých přátel, na které budou vzpomínat snad zbytek života

2.5.2 Kategorie 2: V pohodě to všechno zvládám

Všechny odpovědi na otázky týkající se vlivu docházení do folklorního kroužku na volný čas se dají rozdělit do několika skupin. Hlavními parametry tohoto rozdělení jsou pak počet kroužků, kterým se respondenti věnují a časová náročnost tohoto kroužku, ať už z pohledu běžné docházky nebo nácviku na vystoupení.

Část respondentů navštěvuje pouze jeden kroužek, se kterým navíc často nevystupují. Shodují se na tom, že docházení do kroužku pro ně není nějak zvlášť časově náročné. Ať už z důvodu krátké docházkové vzdálenosti do kroužku, který je zpravidla v místě jejich bydliště, nebo z důvodu ne příliš častých a časově náročných schůzek. Stíhají tak navštěvovat kroužek, a navíc se věnovat také jiným aktivitám, o které se ve volném čase zajímají.

R2: „Není to náročné, protože mám jen tento kroužek, takže mám už více času.“

R3: „Není, já jsem v kroužku tak dvě hodiny a není to zas tak složité to všechno skloubit.“

R6: „Pro mě to moc náročné není, žádný jiný kroužek nenavštěvuji a tento mám v místě bydliště, takže nemusím ani nikam dojíždět.“

R3: „Asi nic, v pohodě to všechno zvládám.“

Někteří pokládají za náročné docházení i do jednoho kroužku. Uvedli to buď z důvodu časové náročnosti nácviku na vystoupení případně samotného vystupování, nebo z důvodu dojíždění do kroužku na velkou vzdálenost. V některých případech nácviku a dojíždění na vystoupení se však jedná pouze o nárazové události, které nejsou příliš časté, proto nejsou pro dané respondenty takovou časovou zátěží.

R4: „Je to hodně náročné, protože přijdu dom z školy, udělám si úkoly, chvilku se učím a pak hned jedu do Břeclavi, tam jsem do půl 8, domů přijedu kolem půl 9, to se navečeřím a jdu hned spát.“

R5: „Vzal mi hodně času, například když máme před vystoupením, tak trénujeme i několikrát do týdne. Takže přijdu ze školy, rychle udělám úkoly a jdu na trénink. Naštěstí se to nestává až tak často.“

R2: „(...) protože s aerobikem jsme jezdili i na závody, a to jsem časově nestíhala, takže jsem si raději vybrala Potůček.“

R6: „Navštěvovala jsem ještě jeden kroužek – zpěv a musela jsem si vybrat, protože jsem to už moc nezvládala. Tak jsem si vybrala folklorní kroužek, protože se tam tancuje a také i zpívá.“

R1: „To náročné je, ale tento kroužek mám hned vedle školy a večer dojdu dom a udělám si úkoly, takže to není zas tak hrozné.“

R5: „Někdy to náročné je, jak jsem říkala, když máme před vystoupením tak toho času opravdu moc nemám.“

Dva respondenti dochází do více kroužků nebo volnočasových aktivit současně. Všichni se shodují v tom, že docházení do více kroužků je pro ně časově náročné a někdy až neúnosné. Dostali se proto do situace, kdy si museli vybrat a jednoho z kroužků se vzdát. U obou převládá zájem o folklor. Kvůli nedostatku volného času jsou respondenti ochuzeni také o čas strávený s přáteli, který je pro ně v tomto věku důležitý.

R2: „Vzal mi jeden kroužek a jmenoval se aerobic.“

R4: „Čas být venku s kámošema. To mě trochu štvě. Kluci mají čas jen v pondělí, úterý a ve středu, ale to já zas nemůžu, protože jezdím na Verbuňk, ještě jezdím na kytaru a na basskřídlovku, ale když nejedu na Verbuňk tak místo toho chodím na trénink fotbalu, protože na Verbuňk jezdím s Tondou a veze nás tam jeho taťka a když Tonda nemůže, tak já taky nejedu, protože tam nechci být sám.“

2.5.3 Kategorie 3: Je to důležité

Úplně všichni respondenti se shodli na tom, že je velmi důležité dodržovat a zachovávat tradice našich předků. V důvodech, proč to považují se důležité se, ale trochu rozcházel a každý považoval za důležitější něco trochu jiného.

Polovina respondentů si uvědomuje, že pokud se tradice nebudou zachovávat, časem úplně vymizí a další generace dětí a dospělých nikdy naživo nepoznají, jak se chovali a jaké činnosti dělali naši předkové.

R1: „Myslím si, že je to velmi důležité udržovat tradice, protože by úplně zmizely a nevěděli bychom co se dělalo kdysi.“

R5: „Je to hodně důležité, aby se předávaly tradice dál, například i naším dětem, pokud by tradice vymizely, naše děti by to nikdy nepoznaly.“

R6: „Určitě je to důležité, jen je škoda že je čím dál méně dětí, které to dodržují. Například na hody chodí čím dál méně dětí a myslím si, že je to škoda.“

Jeden respondent měl názor podobný, avšak považoval dodržování tradic za důležité i z toho důvodu, aby děti poznaly jiné činnosti než práci nebo hraní na telefonu a počítači.

R3: „*Je to důležité, protože bychom měli mít i jiné aktivity než jen hledět do telefonu.*“

Další respondent zmínil, že jeho rodina tradice neslaví a on sám se to snaží nějak dodržovat, aby to předával dál další generaci.

R4: „*Ano je, moje rodiče tradice moc nedodrží, například Velikonoce se u nás doma vůbec neslaví, jen já si pletu pomlázku a chodím s kamarády po koledě. A je to určitě velmi důležité tradice zachovat, protože třeba za 100 let už nic nebude.*“

V minulosti byl život založen hodně na tradicích spojených s náboženskými zvyky. Tatínek od jednoho z respondentů je farář, proto na folklor nahlíží také z tohoto hlediska. Náboženství je pro něj i celou rodinu důležité, a proto chtějí tradice zachovávat i z tohoto důvodu.

R2: „*Ano, protože je to nějaká tradice, například Velikonoce, že zemřel Ježíš a pro mě je důležité si to připomínat, protože mám ráda náboženství. Ale důležité je zachovávat si i další tradice, například hody.*“

2.5.4 Kategorie 4: Rodina mě hodně podporuje

Z rozhovorů je jasné, že rodina má beze sporu velký vliv na zájem respondentů o folklor. Většina z nich se k folklornímu kroužku dostala právě díky rodičům. A to hlavně z důvodu záliby v tanci, zpěvu a folkloru buď rodičů nebo přímo samotných respondentů. Do kroužku je většinou přihlásily maminky, když byli ještě v předškolním věku.

R1: „*Já jsem už jako malá ráda tancovala a zpívala a chodila jsem do různých kroužků a potom mamka našla kroužek Potůček, do kterého chodím už od mala, od školky, nebo od první třídy.*“

R2: „*Protože se mi moc líbí folklorní písničky a tanec, tak mě mamka přihlásila do Potůčku, tam to právě všechno děláme.*“

R5: „*Já jsem už jako malá, ještě když jsem chodila do školky, začala navštěvovat Kyjovánek, přihlásila mě tam mamka.*“

Jednomu respondentovi bylo nabídnuto navštěvovat folklorní kroužek přímo od jeho vedoucí, kterou je ředitelka základní školy v sousední obci Čejč. Je tedy vidět, že na Jižní Moravě to folklorem opravdu žije, protože se děti snaží do folkloru aktivně zapojovat nejen jejich nejbližší rodina.

R3: „*Tak to si úplně nepamatuju, ale nabídla mi to paní ředitelka z Čejče, co ten kroužek vede.*“

Samozřejmě nemalý vliv na trávení volného času u dětí a mládeže mají jejich kamarádi. Jeden respondent začal navštěvovat folklorní kroužek právě kvůli svému kamarádovi.

Navštěvovali spolu kroužek Pomněnka. Do toho však přestali docházet, protože jim nevyhovovaly činnosti, kterými se v něm zabývali. Proto se dohodnuli, z kroužku odešli a začali spolu chodit do jiného kroužku, kde jim více vyhovuje druh tance.

R4: „*Já jsem před tím chodil se spolužákem do folklorního kroužku Pomněnka, ale moc nás to tam nebavilo, protože jsme museli furt s někým tančit v páru,*“

Bohužel se najde i mládež, pro kterou kroje, hody a folklor nejsou příliš in a někteří účastníci těchto aktivit se od nich mohou setkat i s posměšky. Možná i to je jeden z důvodů, proč je čím dál tím méně dětí, které folklor zajímá a docházejí do kroužků. Když jsem byla mladší, tak jsem se sama také setkala s posměšky a narážkami na to, že chodím v kroji od svých spolužáku. Drtivá většina respondentů v rozhovoru zmínila, že měli podobnou zkušenost, ale nejednalo se o nic vážného a naštěstí si z toho nedělají těžkou hlavu.

R1: „*(...) někdo mi sice říkal, že chodím do kroužku, kam chodí malé děcka, ale já je neposlouchám.*“

R3: „*To nejsou vyloženě posměšky, ale dělají si z toho spíš srandu.*“

R3: „*Akorát blbě rýpou, ale mě je to jedno, ať si říkají, co chtějí.*“

R4: „*Jednou ano, ale nic si z toho nedělám.*“

R4: „*Někteří se diví a někteří ani Verbuňk neznají. Neví, co to je. Určitě někdy ano, ale já to nevnímám. Dělán, co mě baví*“

R5: „*Když jsem byla mladší tak ano, někteří si z toho dělali srandu, ale teď už ne.*“

R5: „*Mým kamarádům je to jedno, většina z nich navštěvují také ten samý kroužek a ostatní spolužáci něco prohlásí, ale já si jich nevšímám, za tu dobu už jsem si zvykla.*“

Jen jeden respondent se s žádnými posměšky nesetkal.

R2: „*Ne nesetkala.*“

R2: „*Ani nevím, protože se mě na to ani neptají, ale myslím si, že jim to nevadí a je jim to jedno.*“

V neposlední řadě je pro respondenty velmi důležitá podpora rodiny, případně blízkých přátel. Byla jsem mile potěšena, když jsem během rozhovoru slyšela od respondentů, že podporu nejbližších mají všichni. Většinou uváděli podporu rodiny, jejíž členové respondenty vozí a doprovázejí na zkoušky nebo na vystoupení a pomáhají jim také s přípravami, jako je například chystáním kroje.

R3: „*Podporují mě tak, že když máme nějaké vystoupení, tak mě tak mamka vozí.*“

R4: „Že mě tam rodina vozí a střídá se mamka, taťka, teta a strýc, a hlavně mi to platí. A taky jsou rádi, že mě to baví a mám nějaký koníček, než abych hrál na počítači. X box hraji, ale jen dvakrát do týdne.“

R5: „Rodina mě podporuje hodně, mamka mi chystá kroj a také se jezdí i s taťkou dívat na vystoupení.“

R6: „Podporují mě tak, že mě na vystoupení vozí a také jsou rádi, že mě to baví, protože mamka, když byla malá, také chodila v kroji.“

Dvě respondentky zmínily také podporu psychickou. Jedna uvedla podporu od svého tatínka, který jí pomohl s trémou a více se při vystoupení uvolnit. Druhá respondentka našla oporu u maminky v době, kdy chtěla z kroužku odejít.

R1: „Hodně mamka, protože ta semnou i cvičí a nacvičuje a taťka moc ne. Ne že by mě nepodporoval, ale nějak ho to nezajímá. Na představení chodí a usmívá se na mě, protože mi kdysi mamka řekla že se málo usmívám, když vystupuji, tak tam taťka přišel a začal se na mě usmívat a já se začala smát, protože mě to přišlo strašně vtipné.“

R2: „Hodně mě rodina podporuje, ze začátku mě to moc nebavilo a maminka mi říkala ať se tam snažím ještě vydržet a teď mě to právě začalo víc bavit.“

2.5.5 Kategorie 5: Nejrady bych tam chtěl být furt

Odpověď na otázku týkající se budoucnosti ve folklorním kroužku byla od většiny respondentů kladná. Převážná část z nich je v kroužku spokojena a nemají v plánu nic měnit.

R3: „To zatím nevím, odcházet z kroužku v plánu nemám.“

R4: „Nerady bych tam chtěl být furt, neplánuji do budoucna, že bych z kroužku odešel.“

R6: „To zatím neřeším, jsem tam spokojená a nemám v plánu odcházet.“

Jedna respondentka uvedla, že bude kroužek navštěvovat i v budoucnu, ale závisí to hlavně na jejích časových možnostech.

R5: „Pokud to budu časově zvládat, ráda bych tam chodila i nadále.“

Dva respondenti nepředpokládají, že budou v budoucnu folklorní kroužek navštěvovat. Nicméně folkloru se chtějí věnovat i nadále. Avšak jedna respondentka plánuje odejít z kroužku, který momentálně navštěvuje, ale chce se přihlásit do kroužku vhodnějšího pro její věkovou kategorii. Další pak zřejmě folklorní kroužek opustí nadobro.

R1: „Příští rok tam už chodit nebudu, protože si myslím, že jsem na to opravdu už moc velká.“
„A máš v plánu navštěvovat jiný folklorní kroužek?“ „Ano mám to v plánu, ale konkrétně ještě nevím který.“

R2: „*Chtěla bych tam chodit alespoň dva roky, ale folkloru bych se chtěla věnovat dál. Potom mám v plánu chodit i na kytaru.*“

Je zřejmé, že nehledě na aktivity v kroužku se všichni respondenti chtějí věnovat folkloru i v budoucnu. Folklor pro ně tedy není jen přechodný koníček, kterým tráví volný čas, ale má pro ně hlubší význam.

2.5.6 Kategorie 6: Když jsem byla ještě ve školce

Všichni z dotazovaných začali s folklorními aktivitami už v předškolním věku. Na otázku o tom, kdy byli poprvé v kroji, odpovídali, že to bylo ve věku 3 až 5 let. Většinou to bylo ve spojitosti s folklorními akcemi v jejich obci nebo v nejbližším okolí. A i když to nebylo přímo řečeno, dá se předpokládat, že na tom měla značný podíl také rodina respondentů, která jim musela nepochybně pomáhat s přípravami.

R6: „*Poprvé v kroji jsem byla na hodech v Čejči, asi když mi bylo 5 let.*“

R5: „*Já jsem už jako malá, ještě když jsem chodila do školky, začala navštěvovat Kyjovánek, přihlásila mě tam mamka.*“

R1: „*(...) myslím si, že to bylo poprvé, jak jsem začala chodit do Potůčku, když jsem byla ještě ve školce. Asi 3 roky zpátky.*“

R5: „*(...) myslím si, že jsem byla jsem ve školce, když jsem byla poprvé na hodech v kroji.*“

Dva respondenti odpověděli, že s folklorem začali také díky tomu, že se o něj zajímali spolu s kamarádem. Na folklorní akce nebo do folklorního kroužku tak docházeli spolu.

R6: „*Do kroužku jsem začala chodit, protože tam chodí také moje nejlepší kamarádka a chtěla jsem chodit s ní do stejného kroužku.*“

R4: „*Jo pamatuji, to jsem byl s Tondou, a to mi bylo asi 5 let a bylo to na hody.*“

Na vztah dětí a mladistvých k folkloru mají tedy největší vliv dva základní faktory. Prvním faktorem je místo bydliště. V obcích, ve kterých respondenti žijí, je kladný vztah k folkloru a tradicím velmi častý a často jsou v nich také pořádány kulturní akce s folklorem spojené. Druhým faktorem je rodina, kterou folklor baví a aktivně se podílí na folklorních činnostech. Oba faktory spolu nepochybně úzce souvisí.

2.6 Zhodnocení analytické části a diskuse

Ve analytické části jsem hodně času věnovala přípravě, kterou považuji za stejně důležitou jako samotné provedení rozhovorů a jejich rozbor. Na základě cílů jsem definovala kategorie otázek, které mi hodně pomohly při analýze rozhovorů. Bylo pak poměrně snadné orientovat se v ne příliš přehledných textech a díky jasně definovanému postupu nebyla analýza příliš časově náročná. Z analýzy pomocí otevřeného kódování vyplynulo několik kategorií, které mi pomohly definovat odpovědi na cílové otázky.

Ve všech případech je vztah respondentů k folkloru kladný. Mají rádi tanec, zpěv a setkávání se s přáteli, a to vše je jim umožněno ve folklorních kroužcích. Ale nejen to. Folklorní kroužky jim dávají také možnost cestování za vystoupením, na které je často doprovázejí jejich blízcí, kteří je na vystoupeních podporují. Vše je navíc umocněno pocitem z dobře provedeného vystoupení, kterému předcházelo často únavné cvičení.

Nácvik různých vystoupení zabírá také dost času. Někteří respondenti se proto v této souvislosti setkali s nedostatkem volného času, který by raději věnovali jiným činnostem, jako je například čas strávený s přáteli nebo sport. Ve všech těchto případech však problém dokázali vyřešit. Buď začali navštěvovat jiný folklorní kroužek, ve kterém nemusejí trávit tolik času, nebo u nich převládla láska k folkloru a rozloučili se s jiným kroužkem, do kterého docházeli.

Láska k folkloru se projevila také u jiného tématu, a tím je zachování tradic. Všichni se shodují, že zachování folklorních tradic je pro ně velmi důležité. Uvědomují si, že pokud tradice nebudeme zachovávat, postupem času vymizí a další generace dětí i dospělých budou ochuzeny o přímý kontakt s nimi. Už nikdy tak nebudou moci zažít žádné z těchto činností, protože nebude nikdo, kdo by se jim věnoval a provozoval je.

Velký vliv na jejich kladný vztah k folkloru má samozřejmě rodinné zázemí respondentů. Ve všech případech se jedná o rodiny, které se buď samy zajímají o folklor a aktivně se mu věnují, nebo v tom alespoň podporují své děti. Tato podpora může mít mnoho podob. Od pomoci s přípravami kroje nebo nácviku až po doprovod na vystoupení nebo financování koníčku. Například tatínek jedné z respondentek nemá k folkloru praktický žádný vztah, ale podporuje ji v těchto činnostech a doprovází ji na vystoupení, kde je jí nejen psychickou podporou.

Právě vztah rodin respondentů k folkloru je jeden ze dvou nejsilnějších faktorů, které přiměly respondenty věnovat se aktivně folkloru a navštěvovat folklorní kroužek. Dalším je pak místo bydliště, kdy v jejich obcích mají lidé k folkloru všeobecně blízko. I když se mu zrovna aktivně nevěnují, tak určitě každý z nich se někdy účastnil nejedné kulturní akce v obci,

kteřá s folklorem souvisí, jako jsou hody, velikonoční obchůzka, kořt vína apod. Folklor je na Jižní Moravě zkrátka neoddělitelnou součástí života místních obyvatel.

Z odpovědí respondentů také vyplynulo, že jejich vztah k folkloru není pouze krátkodobá záležitost nebo dětská záliba. Mají k němu hlubší vztah a chtějí se mu věnovat i v dalších letech, i když to nebude přímo v rámci folklorního kroužku. Někteří z nich v kroužku plánují zůstat. Jiní i z důvodu dalších zájmů plánují odejít, avšak folkloru se chtějí věnovat stále.

Závěr

Jedním z cílů, které jsem si stanovila, bylo charakterizovat kulturní život na Slovácku a představit jeho tradiční život, zvyky a obyčeje. Na toto téma jsem zaměřila převážně teoretickou část, ve které jsem charakterizovala Slovácko z hlediska geografického, etnografického a kulturního. Dále jsem popsala slovácký folklor, jeho kroje a tradice s ním spojené včetně jejich současné podoby.

Praktickou část jsem primárně zaměřila na hlavní cíle této práce, kterými bylo zjistit, jak folklor ovlivňuje děti a mládež na Slovácku, jak ovlivňuje trávení jejich volného času, pozitivní a záporné vlivy volnočasových aktivit spojených s folklorem. V neposlední řadě jsem pak chtěla zjistit, jak tyto aktivity vnímají samy děti a jak je vnímá jejich nejbližší okolí.

Dále jsem popsala metodologii výzkumu a zvolený kvalitativní přístup. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem sesbírala data od šesti vybraných respondentů, která jsem následně analyzovala. Analýzu jsem poté vyhodnotila a sestrojila jsem kostru příběhu. Vše jsem doplnila o vlastní reflexi z pohledu výzkumníka.

Pomocí vhodně zvoleného postupu výzkumu a analýzy dat za pomoci otevřeného kódování jsem přišla k závěrům, které mi pomohly najít odpovědi na všechny mé na začátku práce stanovené výzkumné otázky a naplnit tak stanovené cíle.

Seznam použité literatury

BLAHUŠEK, Jan; JANCÁŘ, Josef. *Etnologie – současnost a terminologické otazníky*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008. ISBN 978-80-87261-10-1.

BROUČEK, Stanislav; JEŘÁBEK, Richard. *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

FROLEC, Václav. *Jízda králů: lidový obřad, hra, slavnost*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba, 1990. ISBN 80-7065-009-5.

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. 2. přeprac. a aktual. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-7367-485-4.

JANCÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-31-1.

JUNGWIRTHOVÁ, Iva. *Mezi školkou a pubertou: výchova školáka*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0473-2.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0

MAREK, Ivan. *Slovácko: ve víru barev a chutí*. Uherské Hradiště: Region Slovácko, sdružení pro rozvoj cestovního ruchu, 2016. ISBN 978-80-905769-6-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

ŠEVELA, Martin. *U žúdra*. Brumovice: Carpe diem, 2003. ISBN 80-86362-34-5.

ŠVARŤÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0428-2

VEČERKOVÁ, Eva. *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-627-7.

WEBOVÉ ZDROJE:

Cimbálová muzika Jury Petru z Kyjova. *Slovácký soubor*. Dostupné z: <http://www.slovacksoubor.cz/cm-jury-petru/>. [cit. 15.05.2023].

Dětský národopisný soubor Pomněnka. *Tvrdonice*. Dostupné z: <https://www.tvrdonice.cz/ostatni/detsky-narodopisny-soubor-pomnenka/>. [cit. 15.05.2023].

DFS Duběnka. *DKHodonín* [online]. Dostupné z: <https://www.dkhodonin.eu/dfs-dubenka>.

Folklor a tradice – Krajina a kroj. *Folklor a tradice* [online]. Malovaný kraj, Záhorské muzeum. Dostupné z: <http://folkloratradice.cz/lidovy-kroj-podluzi/krajina-a-kroj>. [cit. 28.02.2023].

Hody: připomínka zasvěcení kostela i poděkování. *Slovácký deník* [online]. Dostupné z: https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/hody-pripominka-zasveceni-kostela-i-podekovani-30140822.html. [cit. 28.02.2023].

Jak provádět hloubkový rozhovor. *Lucia Marcinková* [online]. Dostupné z: <https://designdev.cz/jak-provadet-hloubkovy-rozhovor>. [cit. 15.05.2023].

Jízda králů – nehmotné kulturní dědictví UNESCO. *Kudy z nudy* [online]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/unesco/jizda-kralu>. [cit. 28.02.2023].

Krušpánek. *Svatobořice–Mistřín*. Dostupné z: <https://www.svatoborice-mistrin.cz/obec-1/spolky-v-obci/zajmove-spolky-a-sdruzeni-/folklorni/kruspanek/>. [cit. 15.05.2023].

Kyjovánek. *Kyjovánek*. Dostupné z: <https://www.kyjovaneck.eu/>. [cit. 15.05.2023].

Mladší školní věk. *Šance dětem* [online]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>. [cit. 08.06.2023].

Rosenka z Milotic, dětský folklorní soubor. *Folklor*. Dostupné z: <http://folklor.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=109313>. [cit. 15.05.2023].

Slovácké zvyky a tradice. *Daniela Mudříková* [online]. Dostupné z: <https://pres.upmedia.cz/samostatne-projekty/fotozurnalistika/slovacke-zvyky-a-tradice>. [cit. 28.02.2023]

Slovácko a folklorismus. *Folklorista* [online]. Dostupné z:
<https://www.folklorista.cz/slovacko-a-folklorismus/>. [cit. 28.02.2023].

Slovácký soubor Kyjov. *Slovácký soubor* [online]. Dostupné z:
<http://www.slovackysoubor.cz/slovacky-soubor-kyjov/>. [cit. 15.05.2023].

Slovácký soubor Lúčka. *Lúčka Svatoborice*. Dostupné z: <http://www.lucka-svatoborice.cz/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrazová část

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 OBRAZOVÁ ČÁST

*Obrázek 1: Krojované hody na Slovácku (stárce a stárky s tradičním hodovým věncem).
Zdroj: Vlastní.*

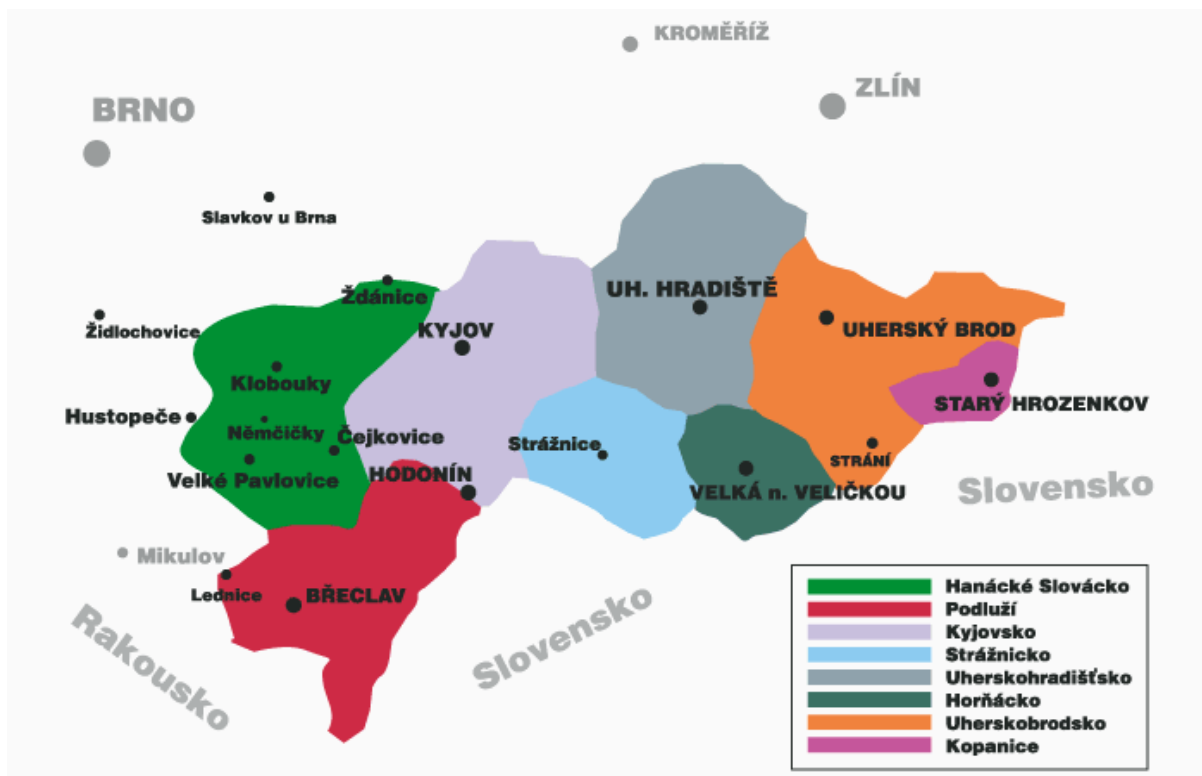
*Obrázek 2: Ukázka tradičního kyjovského kroje.
Zdroj: Informační centrum města Kyjova. Kyjov [online].
Dostupné z: <https://www.mestokyjov.cz/informacni-centrum-mesta-kyjova/ds-1153>.*

*Obrázek 3: Skoronská jízda králů (družina jezdců).
Zdroj: Vlastní.*

*Obrázek 4: Jízda králů (král Adam s pobočníky).
Zdroj: Foto od Jiřího Flóry.*

Obrázek 5: Mapa Slovácka.

Zdroj: Region Slovácko. Region Slovácko [online].

Dostupné z: <https://www.regionslovacko.cz/>.

Obrázek 6: Malování tradičních ornamentů z písku a mouky.

Zdroj: Pískem vysypávané ornamenty. Jižní Morava [online].

Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/o74664-piskem-vysypavane-ornamenty>.

Obrázek 7: Velikonoční obchůzka.

Zdroj: *Obrazem: Dolňáci jezdili po šlaháčce s cepem. Slovácký deník [online].*
Dostupné z: https://slovacky.denik.cz/tydenik_slovacko/velikonoce-folklor-dolina-stare-mesto-slovacko.html.

Obrázek 8: Dětský folklorní soubor Kyjovánek z Kyjova.

Zdroj: *Kyjovánek: dětský folklorní soubor. Kyjovánek [online].*
Dostupné z: <https://kyjovanek.cz/>.
Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/o74664-piskem-vysypavane-ornamenty>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Slezáčková
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Děti a folklor na Slovácku
Název v angličtině:	Children and folklore in Moravian Slovakia
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá tématem slováckého folkloru a jeho vlivu na děti a mládež. Dále vztahem dětí a jejich nejbližšího okolí k folklorním aktivitám. Cílem bylo mimo jiné zjistit, jaký má slovácký folklor vliv na trávení volného času zdejších dětí a mládeže. Teoretická část charakterizuje Slovácko z hlediska geografického, etnografického a kulturního. Věnuje se také popisu současné podoby folklorních tradic na Slovácku. V praktické části byl proveden sběr dat pomocí polostrukturovaného rozhovoru s vybraným vzorkem respondentů. Následovala analýza dat otevřeným kódováním s cílem zjištění společných témat a jejich následné interpretace.</p>
Klíčová slova:	Slovácko, folklor, volný čas, soubor, kroužek.
Anotace v angličtině:	<p>Thesis is focused on the topic of Moravian Slovakia folklore and its influence on children and youth. Furthermore, on the relationship of children and their immediate surroundings to folklore activities. Among other things, the goal was to find out what effect Moravian Slovakia folklore has on the leisure time of local children and youth. The theoretical part characterizes Moravian Slovakia from geographical, ethnographic and cultural points of view. It also pays attention to the description of the current state of folklore traditions in Moravian Slovakia. In the practical part, data collection was carried out using a semi-structured interview</p>

	with a selected sample of respondents. This was followed by open coding data analysis with the aim of identifying common themes and their subsequent interpretation.
Klíčová slova v angličtině:	Moravian Slovakia, folklore, leisure time, ensemble, group.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Obrazová část
Rozsah práce:	48 stran (90 244 znaků)
Jazyk práce:	Český jazyk